
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ
ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ

Καθηγητῷ Σπηλαιολόγου - γεωλόγου τέως Προέδρου Ε.Σ.Ε.

Τὴν 1 Μαρτίου 1961 εἰς σεμνὴν τελετὴν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, καὶ ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἔτους ἀπὸ τοῦ θανάτου του, ἐπραγματοποιήθη πνευματικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν μνημόσυνον τοῦ ἐκλείψαντος ἱδρυτοῦ τῆς Ἑλλ. Σπηλ. Ἑταιρίας, Ἰωάν. Πετροχείλου.

Ἡ συγκέντρωσις ὀργανώθη ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῆς Ἑλλ. Σπηλ. Ἑταιρίας καὶ τῆς Ὀμοσπονδίας Ἐκδρομικῶν Σωματείων Ἑλλάδος.

Ἐνώπιον ἐκλεκτῆς συγκεντρώσεως ἐπιστημόνων, σπηλαιολόγων, φυσιολατρῶν καὶ φίλων τοῦ ἐκλιπόντος, οἱ ὁμιληταί, ἕκαστος ἀπὸ τῆς εἰδικότητός του ἐξήρουν τὴν πολυσχιδῆ ἐργασίαν τοῦ Ι. Πετροχείλου κατὰ τὸν βίον αὐτοῦ. Ἐνδιαμέσως ἐκάστης ὁμιλίας ἡ καλλιτέχνης κ. Βεατρίκη Μαγουλᾶ - Παπαδιαμαντοπούλου, ἀπήγγειλεν ἀνέκδοτα ποιήματα τοῦ θανόντος.

Οἱ λαβόντες τὸν λόγον, μετὰ σύντομον εἰσήγησιν τοῦ κ. Γεωργίου Μήλα, προέδρου τῆς Ὀμοσπονδίας Ἐκδρομικῶν Σωματείων Ἑλλάδος, ἦσαν κατὰ σειρὰν ὁμιλίας οἱ ἀκόλουθοι:

κ. Γεώργιος Γραφίδς - Νίδας (Ε.Σ.Ε.).

κ. Β. Κωνσταντινόπουλος (Ο.Ε.Σ.Ε.).

κ. Παπάκης (Ι.Γ.Ε.Υ.).

κ. Ἀντωνιάδης (Συνδ. Ἑλλ. Ὀρειβατῶν).

κ. Χειμάρης (Συνδ. «Πάν»).

κ. Γ. Πίπτης (παλαιοὶ μαθηταὶ Ι. Πετροχείλου).

Στρατηγὸς κ. Κουρκουλάκος (Συλλόγ. «Δυρὸς» Μάνης).

Αἱ ὁμιλίας ἔχουσιν ὡς ἀκολουθῶς:

Ὁ κ. Γραφίδς ἐκ μέρους τῆς Ε.Σ.Ε.:

Τὸ ἔτος 1930, σ' ἓνα γραφικὸ νησί τοῦ συμπλέγματος τῶν Ἴονίων, στὰ Κύθηρα, ἀνέτειλεν ἓνα σπηλαιολογικὸν ἄστρον. Ὁ Ἰωάννης Πετροχείλος.

Ἀπ' τὸ νησί αὐτὸ ξεκίνησεν ὡς σπηλαιολόγος γιὰ νὰ καλύψῃ ἐπὶ τριάκοντα σχεδὸν χρόνια τὸν ἑλληνικὸν σπηλαιολογικὸν ὀρίζοντα μὲ τὴν πολύμορφη δράσι του, γιὰ νὰ ἀποτελέσῃ σημαῖνον ἐπιστημονικὸν στέλεχος τῶν Διεθνῶν Συνεδρίων, ὅπως θὰ ἀκούσωμεν ἐν συνεχείᾳ.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀκόμη καὶ ἡ λέξις σπηλαιολογία ἦτο στὴν Ἑλλάδα σχεδὸν ἄνευ σημασίας. Ἐνωῶ τὴν σπηλαιολογίαν ὡς ἐπιστήμην. Διότι ἤδη, ὡς κλάδος τῆς Φυσιολατρίας εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ σημειώνη κάποιαν κίνησιν.

Εὐάριθμα Φυσιολατρικὰ Σωματεῖα, ὅπως ἡ Ὑπαίθριος Ζωή, ὁ Ὀρειβατικός, ὁ Ὀδοιπορικός, ὁ Πᾶν καὶ μερικά ἄλλα ἀκόμη, εἶχον εἰς τοὺς κόλπους των πυρῆνας μὲ ἔφεσιν πρὸς τὴν νέαν κίνησιν. Πέριξ τῶν πυρῆνων αὐτῶν εἶχον καταρτισθῆ ὀλιγομελεῖς σπηλαιολογικαὶ ὁμάδες, τὰ μέλη τῶν ὁποίων, καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὁ Ἰωάννης Πετρόχειλος, ἤρχισαν νὰ κατέρχωνται στὶς «μυστηριώδεις»—ἔτσι ἔθεωροῦντο τότε—σπηλιές καὶ τὰ βάραθρα τῶν ἐλληνικῶν βουνῶν καὶ νὰ περιγράφουν ἀκολούθως τὰς ἐντυπώσεις των στὰ φυσιολατρικὰ περιοδικὰ των, καὶ κάποτε στὶς ἡμερήσιες ἔφημερίδες.

Ὡς ἐπιστήμην ὅμως οἱ ἐρευνηταὶ αὐτοί, δὲν εἶχον συλλάβῃ τὴν ἔννοιαν τῆς Σπηλαιολογίας.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἐπὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ πεδίου εἶχον σημειωθῆ τὰ προηγηθέντα ἔτη σποραδικαὶ καὶ μεμονωμένα κινήσεις κυρίως ἀπὸ ξένους. Ὅμιλῶ πάντοτε διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Γάλλος Μαρτέλ συνεπικουρούμενος ἀπὸ τὸν ἡμέτερον Σιδερίδην, ἐμελέτησαν κατὰ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος τὰς καταβάθρας τῆς Ἀρκαδίας, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς λειτουργίας των ὡς συστήματος συνδεδεμένου μὲ τὴν ὑδρολογίαν τῆς περιοχῆς. Τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν αὐτῶν ἐδημοσιεύθησαν τότε εἰς τὸ περιοδικὸν «Speiung» ὄργανον τῆς Γαλλικῆς Σπηλαιολογικῆς Ἑταιρίας.

Πολλὰ ἔτη ἀργότερον, ὁ αὐστριακὸς καθηγητὴς Μάρκοβιτς, Πρόεδρος τότε τῆς Αὐστριακῆς Σπηλαιολογικῆς Ἑταιρίας, ἠργάσθη ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ παλαιοντολογικοῦ ἐπιπέδου, ἐν τῇ προσπαθειᾷ του νὰ ἀνεύρη ἵχνη τοῦ παλαιολιθικοῦ καὶ νεολιθικοῦ Πολιτισμοῦ εἰς τὴν χώραν μας. Τὰ πορίσματα τῶν μακροχρονίων ἐργασιῶν του δὲν εἶδον ἀτυχῶς μέχρι σήμερον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, ἄγνωστον διὰ ποίους λόγους, καίτοι διοτηροῦνται εἰς ἐλληνικὰς χεῖρας.

Αὐταὶ εἶναι αἱ σπουδαιότεραι ἐπιστημονικαὶ σπηλαιολογικαὶ ἐργασίαι ἐν Ἑλλάδι, αἱ ὁποῖαι καλύπτουσιν περίοδον 75 ἐτῶν. Ἐργασίαι περιορισμένα εἰς τὸν στενώτατον κύκλον τῶν ἐιδικῶν.

Ἐπὶ τὰς συνθήκας αὐτάς, τὸ 1930, ὁ Ἰωάννης Πετρόχειλος, ὁ καθηγητὴς τῶν Φυσικῶν τοῦ Γυμνασίου τῶν Κυθήρων, ξεκινᾷ μόνος διὰ τὰ πεπρωμένα του.

Ὡς βάσις ἐξορμήσεώς του εἶναι τὸ σπήλαιον τῆς Ἁγίας Σοφίας Μυλοποτάμου τῆς νήσου αὐτῆς. Εἶναι εὐτύχημα διὰ τὸν μέλλοντα ἐπιστήμονα σπηλαιολόγον, τὸ ξεκίνημά του ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν. Διότι ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ σπηλαίου αὐτοῦ τὸν καταπλήσσει. Τὸν ἀφίνει ἔκθαμβον ἢ δημιουργικὴ ἰκανότης τῆς Φύσεως. Περιπλανώμενος εἰς τοὺς διαδρόμους καὶ τοὺς θαλάμους τοῦ σπηλαίου αὐτοῦ, ἀνάμεσα ἀπὸ κιονοστοιχίας σταλαγμιτῶν, περιβαλλόμενος ἀπὸ κατάλευκους ἐκ σταλακτιτικῆς ὕλης τοίχους, βαθίζων, καὶ συχνὰ ἔρπων κάτω ἀπὸ τὶς βελόνες τῶν φανταχτερῶν σταλακτικῶν, σταματώντας μπροστὰ σὲ σταλακτιτικοὺς θυσσάνους καὶ παραπειάσματα σταλακτιτικά, συλλαμβάνει, εἰς ὅλην τὴν ἔκτασίν του τὸ κενὸν

που υφίσταται εἰς τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν γνώσεων καὶ στοιχείων περὶ τὸν μηχανισμόν τῆς δημιουργίας τῶν σπηλαίων — τὴν σπηλαιο - γένεσιν —, συλλαμβάνει ἀκόμη εἰς ὅλην τῆς τὴν ἕκτασιν τὴν συμβολὴν τοῦ σπηλαιογραφικοῦ συστήματος εἰς τὴν ὑδρολογίαν μιᾶς γεωγραφικῆς περιοχῆς, καὶ ἀκόμη — πρῶτος αὐτός — ὁραματίζεται τὴν σημασίαν τῶν σπηλαίων εἰς τὴν τουριστικὴν οἰκονομίαν. Βεβαίως, τὰ πράγματα αὐτὰ ἦσαν γνωστὰ ἔξω τῆς Ἑλλάδος, ἄγνωστα ὅμως εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἀπὸ καθέδρας θεωρητικὴ ἀνάπτυξις των εἶναι ἀτελής, συνήθως, ὅταν δὲν συνοδεύεται ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν γνώσεων διὰ τῆς ἐργασίας, τῆς ἐρεύνης καὶ τῆς μελέτης, ἀπὸ τὴν προσωπικὴν ἐμπράγματον ἀντίληψιν, ἀπὸ τὴν ἐπαφήν μὲ τὴν πραγματικότητα.

Ἀρχίζει λοιπὸν, ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Πετρόχειλον, ἡ συστηματικὴ καὶ εὐρυτέρα μελέτη τῶν σπηλαιολογικῶν, τῶν καρστικῶν, ὅπως ἀποκαλοῦνται εἰς τὴν σπηλαιολογικὴν γλῶσσαν, μορφῶν. Σχεδὸν πάντοτε, ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὴν σύζυγόν του καὶ πολλὰκις ὡς ἀρχηγὸς τῶν ἐξερευνητικῶν ὁμάδων τῶν διαφόρων Φυσιολατρικῶν Σωματείων ἀρχίζει τὰς σπηλαιολογικὰς ἐρεῦνας καὶ μελετὰ. Ἡ βιβλιοθήκη του εἶναι μάρτυς τῆς πρὸς μελέτην ἐφέσεώς του. Μέχρι τοῦ 1949, ἦτοι σχεδὸν ἐπὶ εἰκοσαετίαν δημοσιεύει τὰς ἐντυπώσεις του εἰς τὰ φυσιολατρικὰ περιοδικὰ τῆς Πρωτεύουσης. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν λίαν ἀξιοσημεῖτος εἶναι ἡ κατάβασίς του εἰς τὸν Ἐφτάστομον Παρνασσού, βάθους 117 μέτρων καθέτως, καὶ εἰς τὸ θάραθρον Πύργου Ὑμηττοῦ, μᾶλλον σχισμῆς, βάθους 138 μέτρων, ἐντὸς τοῦ ὁποῦ ἐτραυματίσθη ἡ σύζυγός του ἐκ πτώσεως λίθων.

Το ἔτος 1949 συνέρχεται εἰς Valance τῆς Γαλλίας ἡ πρώτη Διεθνὴς Σπηλαιολογικὴ Συγκέντρωσις (I Reunion Speleologique Internationale) εἰς τὴν ὁποίαν λαμβάνει μέρος ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Φυσιολατρικοῦ Συνδέσμου «Ο ΠΑΝ» καὶ ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ ἐπισήμου Κράτους, ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας.

Εἰς τὴν συγκέντρωσιν ταύτην λαμβάνει τὸ βάπτισμα τοῦ διεθνοῦς σπηλαιολόγου. Ἐκλέγεται μέλος τῆς Διεθνοῦς ὀκταμελοῦς Ἐπιτροπῆς ἐκ Κρατικῶν ἐκπροσώπων τῶν μετεχουσῶν χωρῶν, διὰ τὴν μελέτην τῶν σπηλαιολογικῶν μορφῶν, ἐπισκέπτεται σπήλαια διευθετημένα διὰ τουριστικὴν ἐκμετάλλευσιν ὅπως τὸ Radirac, τὸ Orignac καὶ τὸ Aven Armand, μελετᾷ τὰς ἐφαρμοζομένας μεθόδους διευθετήσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως, ἀλλὰ ταυτοχρόνως προβαίνει εἰς τὴν διαπίστωσιν ὅτι ἔλλείπει ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὸ ὄργανον προβολῆς τοῦ εἰκαζομένου σπηλαιολογικοῦ της πλούτου. Ἐλλείπει δηλαδὴ εἰς ὄργανισμὸς περὶ τὸν ὁποῖον νὰ συγκεντρωθῶν οἱ Σιάσιπαρτοι ἐρευνηταὶ τῶν καρστικῶν μορφῶν, ἔνθα, ἐργαζόμενοι καὶ ἐρευνῶντες συλλογικῶς, θὰ κατορθώσουν νὰ ἀξιοποιήσουν τὴν ἐργασίαν των καὶ νὰ προαγάγουν ἐπωφελῶς τὴν σπηλαιολογίαν. Ἔτσι, μὲ τὴν ἐπιστροφὴν του γεννᾶται ἡ «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ», κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1950.

Δημιουργηθέντος οὕτω τοῦ ἐπιδιωκομένου συλλογικοῦ ὄργανου ἐρεύνης ἀρχίζει διὰ τὸν Ἰωάννην Πετρόχειλον μία ὑποδειγματικὴ δραστηριότης εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν ἔρευναν. Ὁ Ὑμηττὸς πρῶτος ἐρευνᾶται σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν. Ἀνακαλύπτονται ἐκεῖ σπήλαια καὶ θάραθρα μὲ δυσκόλους καὶ λίαν ἐπιπόνους καταβάσεις.

Ἀναλαμβάνονται ἐκτεταμέναι ἔρευναι εἰς τὴν νῆσον Κεφαλληνίαν, εἰς τὴν ὄρεινὴν Ναυπακτίαν, τὴν Δωρίδα καὶ τὴν Νότιον Εὐρυτανίαν. Εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἡ περιοχὴ Βρεθοῦ ἄνωθεν τοῦ φράγματος Μαραθῶνος, παρέχει ἀνεκτίμητον ὕλικὸν μελέτης διὰ νὰ θεωρηθῇ δικαίως ὡς καρστικὴ περιοχὴ τῆς Ἀττικῆς ἰσότημος πρὸς τὸν Ἰμμήτων. Ὁ Πάρνης καὶ τὸ Πεντελικὸν ἐρευνῶνται καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ἔκτασιν. Εἰς τὸν Πάρνηθα ἰδιαίτερος ἐξερευνᾶται καὶ μελετᾶται ἡ καταβόθρα τῶν Σκούρτων, ἐκτάκτως ἐπικίνδυνος γεωλογικὸς σχηματισμός.

Ἀκολουθοῦν λίαν ἐκτεταμέναι ὑδρολογικαὶ καὶ σπηλαιολογικαὶ ἔρευναι εἰς τὴν Σάμον. Νέα σπήλαια ἀνακαλύπτονται ἐκεῖ καὶ τὰ γνωστὰ ἐρευνῶνται ἐκ νέου διὰ νὰ ἀπογυμνωθοῦν τοῦ μύθου καὶ νὰ ἐμφανισθοῦν ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς ἐπιστήμης. Αἱ ἔρευναι ἐν συνεχείᾳ ἐπεκτείνονται εἰς τὴν μεγαλόνησον Κρήτην. Τὸ Ἑλληνόσπηλο, τὸ σπ. Ἀρκούδας, τὸ σπήλαιον Ἀγίου Ἰωάννου εἰς Γουβερνέτο, τὸ Ἀχυρόσπηλο καὶ σημαντικὸς ἀριθμὸς σπηλαίων τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου, ἐρευνῶνται, διὰ νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὸ προσκῆνιον τὸ διεθνές, ὅπως καὶ παλαιότερον, ἐνδιαφέρον διὰ τὰ κρητικὰ σπήλαια, καὶ προκαλέσῃ διεθνεῖς βιοσπηλαιολογικὰς ἐρεύνας αἱ ὁποῖαι συνεχίζονται καὶ μέχρι σήμερον.

Τίτλος, τίθενται αἱ βάσεις τῶν ἐρευνῶν εἰς τὴν ἐκτάκτου σπηλαιολογικοῦ ἐνδιαφέροντος καρστικὴν περιοχὴν τῆς Μάνης, ἡ ὁποία, ἐπὶ δεκαετίαν ἤδη, ἀπασχολεῖ καὶ τὸ ἐπίσημον Κράτος, καὶ τὴν ἐπιστήμην.

Ἀπὸ καθαρῶς θεωρητικῆς πλευρᾶς, συντάσσεται διὰ πρώτην φορὰν ἡ «Σπηλαιολογικὴ Ὁρολογία», ἡ ὁποία καὶ δημοσιεύεται ἀγγλιστὶ εἰς τὸ «ΔΕΛΤΙΟΝ» τῆς Ἑταιρίας ὑπὸ τὸν τίτλον: *The Speleological Terminology*.

Ἀπὸ διεθνούς σκοπιᾶς, ὁ οὐ τὴν μνήμην τιμῶμεν σήμερον, λαμβάνει μέρος ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑταιρίας πλέον εἰς τὸ IV Congresso Nazionale di Speleologia εἰς Βαρί τῆς Ἰταλίας τὸν Ὀκτώθριον τοῦ 1950, καὶ ἀναπτύσσει σχέσεις ἐπὶ διεθνούς πλέον ἐπιπέδου.

Κατὰ τὴν διετίαν 1953)1954, ἀνεγνωρισμένος πλέον καὶ ἐπιβεβλημένος ὡς διεθνῆς ἐπιστήμων, λαμβάνει μέρος εἰς τὸ Ier Congres International de Spelologie εἰς Παρισίους ἀπὸ 7—12 Σεπτεμβρίου 1953.

Εἰς τὸ Συνέδριον τοῦτο ἀνακοίνωσις τῆς Σπηλαιολογικῆς δραστηριότητος τῆς ἥς προεδρεῖ Ἑλληνικῆς Σπηλαιολογικῆς Ἑταιρίας, προκαλεῖ κατάπληξιν εἰς τοὺς διεθνεῖς συνέδρους, ἐκτιμῶνται δὲ ἰδιαίτερος αἱ ἀκόλουθοι ἀνακοινώσεις του:

a) *Quelques formes Concretionelles Rares, Observées dans les Grottes de la Grèce*. Αἱ μορφαὶ αὗται εἶναι σφαιροειδεῖς σταλακτίται, δίσκοι σταλακτιτικοί, δίσκοι δύο ὄψεων, σφαῖραι ἀπὸ ἀσβεστίτην, ἀμμόδης ἀσβεστίτης.

Ἡ δευτέρα ἀνακοίνωσις του ἀφορᾷ *les Facteurs de la variation de l'improptance des Concrections et de leurs formes dans les Grottes*, καὶ ἡ τρίτη ἀναφέρεται εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Τεταρτογενοῦς τῆς Χερσονήσου τῆς Μάνης, θέμα τὸ ὁποῖον τὸν ἀπησχόλησεν ἐν συνεχείᾳ μέχρι τοῦ θανάτου του.

Ὅποιαν ἐκτίμησιν ἀπελάμβανεν ὁ Ἰωάννης Πετρόχειλος εἰς τὸν διεθνῆ κύκλον τῶν σπηλαιολόγων, καταφαίνεται ἐκ τοῦ γεγονότος τῆς προσκλήσεως τῆς ὑπ' αὐ-

τὸν ἀποστολῆς ὑπὸ τῶν Γιουγκοσλαύων, ὡς φιλοξενουμένων τῆς Σπηλαιολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Λιουμπλιάνας ἐπὶ ὀλόκληρον πενθήμερον, μὲ περιοδείας ἀνὰ τὰ σπουδαιότερα σπηλαιολογικὰ κέντρα τῆς γείτονος χώρας, καὶ ἐπίσκεψιν καὶ ξε-νάγησιν εἰς τὸ περίφημον σπήλαιον τῆς Postojna.

Ἀπὸ ἑλληνικῆς πλευρᾶς, κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἐξερευνῶνται καὶ μελετῶνται σπήλαια τοῦ Ἑλικῶνος, ἐκτελοῦνται φυσικο - χημικαὶ παρατηρήσεις μεγάλου ἐν-διαφέροντος εἰς τὴν Λυχνοσπηλιὰν ἢ σπ. Πανὸς τοῦ Πάρνηθος, καὶ συνεχίζονται μὲ ἀδιάπτωτον ἐνδιαφέρον αἱ ὑδροσπηλαιολογικαὶ ἔρευναι εἰς τὴν Μάνην.

Νέαι τιμαὶ ἀναμένουσι τὸν Ἰωάννην Πετρόχειλον κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1954 εἰς τὸ Ἐθνικὸν Σπηλαιολογικὸν Συνέδριον τῆς Αὐστρίας, τὸ συγκληθὲν εἰς Βιέννην καὶ Σάλτσβουργκ.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Συνεδρίου τούτου, οἱ σύνεδροι ἐπισκέπτονται τὰ πα-γωμένα σπήλαια τοῦ Dachstein καὶ τὸ περίφημον Tantal-Hoele. Τὸ ζεῦγος Πε-τροχειλοῦ καὶ ἕξ ἀκόμη ξένοι σύνεδροι κατέρχεται ἐντὸς τοῦ μεγαλειώδους τούτου σπηλαίου εἰς βάθος 400 μέτρων ὑπὸ πρωτογόνους συνθήκας καταβάσεως, διασχί-ζουσι ἐν συνόλῳ διαδρόμους μήκους 6800 μέτρων, μὲ πλήρη ὀρειβατικὴν ἐξάρτησιν ὕπνου καὶ φαγητοῦ. Ἐντὸς τοῦ σπηλαίου τούτου διαμένουσι ἐπὶ τριήμερον μὲ δύο διανυκτερεύσεις μὲ ὑγρασίαν 100 βαθμῶν, μὲ θερμοκρασίαν 0 καὶ γενικῶς ὑπὸ συνθήκας ἀναλόγους πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἐγχειρήματος.

Ἡ ἀκολουθοῦσα διετία χαρακτηρίζεται ἀπὸ δραστηριότητα εἰς ὑδρολογικὰς ἐρεῦνας ἐν Ἑλλάδι, καὶ εἰς τὴν μορφολογίαν τῶν συμπερασμάτων ὄγκου πνευμα-τικῆς καὶ σωματικῆς ἐργασίας τῶν προηγηθέντων ἐτῶν.

Δημοσιεῖται τὴν μελέτην τοῦ «Συμβολὴ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν Ὑποδιαίρέσεων τῶν Τεταρτογενῶν Χρόνων εἰς τὴν Ἀττικὴν», εἰς σπηλαιολογικὰς ἐρεῦνας εἰς τὸν Ὑψηλὸν Βόρειον Ὑμηττόν, ἐτέραν μελέτην του *sur le role de disconti nuitè de roches a la Speleogenese et a la Circulation des eaux Carstiques*, ὁμιλεῖ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1956 εἰς τὸ Ἰνστιτούτον Γεωλογίας καὶ Ἐρευνῶν Ὑπεδάφους «ἐπὶ τῶν δυ-σκολιῶν τῆς ἀναζητήσεως καρστικῶν ὑδάτων», δημοσιεῖται ἐκτεταμένην περιγραφὴν τοῦ σπηλαίου Περάματος, ὁμοίαν διὰ τὰ σπήλαια Κερατέας καὶ Ἀγίας Σοφίας Μυλοποτάμου, καὶ προβαίνει εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν *sur les relations de la Mor- phologie des Grottes et le Climat*, ἐνώπιον τοῦ ἐν Como τῆς Ἰταλίας VIII Congresso Nazionale de Speleologia.

Αἱ σπουδαστηριακαὶ αὐταὶ ἐργασίαι δὲν τὸν ἀποτρέπουσι ἀπὸ τὰς σπηλαι-ολογικὰς ἐρεῦνας. Μέγας ἀριθμὸς σπηλαίων ἐρευνᾶται καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα.

Τὸ ἔτος 1957 ἀσχολεῖται ἐν ἐκτάσει μὲ ὕδρο - σπηλαιολογικὰς ἐρεῦνας εἰς Βοιωτίαν εἰς Κωπαΐδα, εἰς Βάλτον Αἰτώλο - ακαρνανίας, εἰς Δυρὸν Μάνης, καὶ εἰς τὴν Ἀττικὴν μὲ τὸ ἀρχαιολογικὸν σπήλαιον τῆς Οἰνός.

Εἰς τὴν Ἀλεπότρυπαν Δυροῦ ἀνακαλύπτει ἀνθρώπινα κρανία προσδιορισθέν-τα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἀνθρωπολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Φλω-ρεντίας κ. Massari, ὡς ἀνήκοντά εἰς τὸν «Χαμαιμετωπίαν» τύπον τοῦ ἀνθρώπινου γένους.

Εἰς τὴν Γλυφάδα Δυροῦ ἀνακαλύπτει ἐπίσης, ὅστ' ἀ προσδιορισθέντα ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸν ἵπποπόταμον ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Ἀνθρωπίνης Παλαιοντολογίας Ρώμης κ. Cardini.

Ὁ ἐπιστημονικός του θρίαμβος ὁμως εἶναι μὲ τὴν συμμετοχὴν του εἰς τὸ V Συέδοιον τοῦ Τεταρτογενοῦς — τοῦ ἀποκλειθέντος Inqua — εἰς Βαρκελώνην τῆς Ἰσπανίας, ἔνθα ἀνακοινεῖ ὅλας τὰς ἐργασίας του ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ τοῦ Τεταρτογενοῦς. Καταθέτει τὴν νέαν ἀνακοίνωσίν του Subdivisions Stratigraphiques du Quaternaire en Grèce au Moyen des Depots de Grottes, ἀνακοινεῖ τὴν διὰ πρώτην φορὰν ἐν Ἑλλάδι εὕρεσιν ὑπολειμμάτων τῆς σπηλαιᾶς ἄρκτου εἰς τὸ σπήλαιον Περάματος Ἰωαννίνων, καὶ συσχετίζει μὲ παλαιὰν ἀνακοίνωσίν του πρὸς τὴν Γαλλικὴν Γεωλογικὴν Ἑταιρίαν τὴν ἀφορῶσαν τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Elephas Antiquus εἰς τὴν νῆσον τῶν Κυθῆρων.

Εἰς ἐπιστέγασμα τῆς σημαντικῆς δράσεώς του ἐκλέγεται μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς σπουδὴν τῶν μεταβολῶν τῆς στάθμης τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ τεταρτογενὲς καὶ συμπεριλαμβάνεται ἀκολούθως εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν κρουαζιέραν τοῦ Τεταρτογενοῦς τὴν ὀργανωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου Κολοῦμπια τῶν Η.Π.Α. μὲ συμμετοχὴν ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἰνστιτούτου Γεωλογίας καὶ Ἐρευνῶν Ὑπεδάφους, τοῦ Geological Observatory of Columbus University, καὶ τοῦ ἰταλικοῦ Instituto Paleontologico Umano di Roma.

Ἡ κρουαζιέρα αὕτη ἐκτελεῖται διὰ τοῦ πλοίου «Vema», ἀπὸ ἐλληνικῆς δὲ πλευρᾶς ἐρευνῶνται αἱ ἄκται ἀπὸ Ἀμβρακικοῦ μέχρι Μεσολογγίου, ἀπὸ Γαλαξειδίου μέχρι Περαχωρᾶς καὶ ἡ καρστικὴ περιοχὴ Μεγάρων. Αἱ ἐρευναι αὗται ἔχουσιν ἀντικείμενον ὠκεανογραφικόν, γεωλογικόν καὶ ὑδρογραφικόν. Ἀπὸ ξηρᾶς ἐρευναι ἐγένοντο ἐπὶ ἐπιπέδου γεω - σπηλαιολογικοῦ, βιοσπηλαιολογικοῦ καὶ ἀνθρωποσπηλαιολογικοῦ.

Πρὶν ἢ ἀναπαυθῆ ἕκ τῆς κοπιώδους ταύτης ἐργασίας, συνεχίζει μετ' ὀλίγον, μόνος πλέον, ἐντολῇ τοῦ Ἰνστιτούτου Γεωλογίας καὶ Ἐρευνῶν Ὑπεδάφους, τὰς ἐρεῦνας εἰς νέαν κρουαζιέραν, μὲ τὸ ἐπὶ τούτῳ διατεθὲν εἰς αὐτὸν πλοῖον τοῦ Β.Ν. «ΑΛΚΥΩΝ» μὲ ἀντικείμενον τὴν μελέτην τῶν ἀκτῶν Νοτίου Πελοποννήσου καὶ Βορείου Κρήτης.

Τὸ μετέπειτα χρονικὸν διάστημα μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου του καλύπτεται μὲ ἐκτεταμένας ἐρεῦνας εἰς τὴν περιοχὴν Νεαπόλεως Βοιῶν, ἀποκαλυπτομένου τοῦ τουριστικοῦ σπηλαίου Ἀγίου Ἀνδρέου, μὲ νέας ἐρεῦνας, διὰ δευτέραν φορὰν εἰς τὴν νῆσον Κεφαλληνίαν, μὲ πλήρη ἐξερεύνησιν τῶν σπηλαίων Πετραλώνων τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου, καὶ μὲ τὰς, ὡς κύκνειον ἄσμα, μελέτας τῆς ὑδρολογικῆς καταστάσεως τῆς περιοχῆς πόλεως Ἡρακλείου Κρήτης.

Τελευταία διεθνῆς ἐμφάνισις τοῦ Ἰωάννου Πετρόχειλου, ὑπῆρξεν εἰς τὸ II Congres International de Speleologie τοῦ Μπάρι Ἰταλίας. Κατὰ ταύτην ἀνεκοίνωσε τὴν μελέτην του «ἐπὶ τῆς ἡλικίας τῶν ἐλληνικῶν σπηλαίων» καὶ κατέθεσε πρότασιν

ἐπὶ τῆς καθιερώσεως διεθνῶν διακριτικῶν σημείων ἐπὶ τῶν σχεδίων τῶν σπηλαίων. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου θέματος εἶχε ἀποκρυσταλώσει γνώμην ὀριστικὴν κατὰ τὴν τῶν ἐκτεταμένων ἐργασιῶν του ἐπὶ τῆς σπηλαιολογικῆς ὁρολογίας.

Κυρίαί καὶ Κύριοι,

Μὲ λίγα λόγια ἐσκιαγράφησα κατὰ τὸ δυνατόν τὴν προσωπικότητα τοῦ ἐκλειπόντος σπηλαιολόγου. Μὲ ὅσα ὀλίγα ἀνέπτυξα δὲν ὀλοκληροῦται ἡ εἰκὼν τῆς προσωπικότητός του. Τὴν προσπάθειαν τῆς συγκεντρώσεως τοῦ ὕλικου τῶν ἐπιστημονικῶν ἀπάντων τοῦ Ι. Πετροχείλου ἀνέλαβεν ἡ Ἑλληνικὴ Σπηλαιολογικὴ Ἑταιρεία, τῆς ὁποίας ἔχω τὴν ὑψίστην τιμὴν νὰ τυγχάνω Γενικὸς Γραμματεὺς. Ὑπὸ τὴν ιδιότητά μου αὐτὴν καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν εὐρέθη στενὰ συνδεδεμένος μὲ τὸν Ἰωάννην Πετρόχειλον. Ὁ φανατισμὸς του πρὸς τὴν σπηλαιολογικὴν ἔρευναν ἦτο ἀφάνταστος. Ἡ δραστηριότης του, ἄνευ προηγουμένου. Ἡ ζωὴ του ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τὴν σπηλαιολογίαν καὶ τὴν διεκινδύνευσεν κατ' ἐπανάληψιν κατὰ τὴν σπηλαιολογικὴν ἔρευναν. Μόνον τὸ τόλμημα τῆς καταβάσεώς του εἰς τὸ βάραθρον «Ἀγκάθι» τοῦ Ἐάλτου, κατακορύφου βάθους 168 μέτρων, δύναται νὰ δώσῃ μίαν ἰδέαν τοῦ ριψοκινδύνου τοῦ ἀνδρός.

Ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην ὁ ἐκλιπὼν ἐτιμήθη διὰ τῆς ὀνομασίας σπηλαιοβίων ἐντόμων μὲ τὸ ὄνομα Πετρόχειλος.

Dolichopoda Petrochilosi

Acteoniscus »

Anisemins »

Ἀπὸ τὴν Πολιτείαν, ἐτιμήθη διὰ τοῦ Χρυσοῦ Μεταλλίου τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων, εἰς ἀναγνώρισιν τῆς πολυτίμου συμβολῆς του διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τοῦ σπηλαίου Περάματος Ἰωαννίνων.

Σὺς εὐχαριστῶ.

Ὁ κ. Β. Κωνσταντινόπουλος, ἐκ μέρους τῆς Ο.Ε.Σ.Ε.:

«Καὶ δώστε μου ἀπ' τ' ἀγέρα σας
παρακαλῶ τὴ χάρη
νὰ ταξιδεύω ὅλη τὴ γῆ, θάλασσες
νὰ περνῶ,
καὶ σὲ σπηλιές σὰν κρύβομαι, σίφουνας
σὰν θὰ πάρη
νὰ μ' ἀνεβάξῃ, ὄνειρατα ψηλά, στὸν
οὐρανό».

Ἔτσι λέει ὁ ἀξέχαστος Γιάννης Πετρόχειλος σ' ἓνα ποίημά του, γραμμένον στὰ 1946. «Νὰ ταξιδεύω ὅλη τὴ γῆ, θάλασσες νὰ περνῶ, καὶ σὲ σπηλιές νὰ κρύβομαι». Στούς στίχους αὐτοὺς κρύβεται ὅλος ὁ ψυχικὸς κόσμος του καὶ κλείνονται ὅλες αἱ εὐγενικὲς φιλοδοξίες του. Καὶ πιὸ κάτω τονίζει: «Χρῆμα καὶ δόξα δὲν ζητῶ, αὐτὰ δὲν μοῦ ταιριάζουν, τὴ νιότη ἔχει ἡ ζωὴ μόνο μὲ τὴν ὑγείαν, κοντὰ σας στὴν

αίωνια φύση όλα μετριάζουν κι' ό άνθρωπος, δίχως κακό, ποτέ του δέν γερνά».

“Αν έμίσθωνε τijs ικανότητες του και δέν τijs αφιέρωνε στους ιδεολογικούς του σκοπούς, τó χρημα θα εΐχε είσρεύσει άφθονο στα θυλάκιά του. ‘Η δόξα, αυτή ήρθε και τόν έστεφάνωσε, χωρίς την επίζητησι, σαν έπιστέγασμα τής πολύχρονης, έπίπονης προσπάθειάς του, σαν ήθικη άμοιβή τών πολυμόχθων σπηλαιολογικών του έρευνών και ανακαλύψεων. Και ήρθε όπως γίνεται πάντα στον τόπο μας, πρώτα από τó έξωτερικό, όπου ή μορφή του έδέσποζε στα διεθνή σπηλαιολογικά συνέδρια και ή έρνασία του, πρωτότυπη και άποτέλεσμα βαθειάς μελέτης, αναγνώριστηκε όμόθυμα.

Πίστευε ότι κοντά στη φύση εξασφαλίζει κανείς την νεότητα, την νεότητα στην ψυχή και στη σκέψη, πίστευε ότι κοντά στην φύση, κοντά στο βουνό που τόσο αγαπούσε, και κοντά στις θάλασσες που λάτρευε, ό άνθρωπος ζει χωρίς κακία και ποτέ δέν γερνά. Πίστευε στην ρήση του Ζήνωνος: «τó κατά φύσιν ζείν, έστι κατ’ άρετην ζείν». Γι’ αυτό αγάπησε τó ύπαιθρο, γι’ αυτό γύρισε όλα τα βουνά τής πατρίδας μας σαν όρειβάτης, έπάτησε όλες τijs κορυφές κι’ ύστερα κατέβηκε στο «ύπουύπαιθρο», όπως πολύ χαριτωμένα και έξυπνα όνόμαζε την προσπάθειά του για την έρευνα τών σπηλαίων. Με ότι καταπιανόταν ένοούσε να τó φέρη στο ύπερτατο σημείον, σε άσυναγώνιστο ύψος. “Ετσι και με τή σπηλαιολογία: την έπήρε στα στύργανα, σπέρ όλίγων φανατικών έκδρομένων και την έλάμπρυνε με την άκτινοβολία του.

Τά έκδρομικά σωματεία πολλά όφείλουν στο Γιάννη Πετρόχειλο. Έβγήκε από τα σπλάγχνα τους και τους έχάρισε την αδάμαστη εργατικότητα του και την άσίγαστη μελετηρότητά του. Κι’ όταν ή ζωή του χάριζε ταλαιπωρίες, κι’ όταν οί άνθρωποι του πρόσφεραν μικρότητες, στη φύση κατέφευγε για να ξεκουρασθή, να ξεχάση, να ανανεωθή. “Ετσι, μάς τó λέει ανάγλυφα στο ποίημά του «Π ρ ο σ ε υ χ ή». ‘Ο θάνατός του μάς άποκάλυψε άλλη μία λεπτή χορδή τής ψυχικής του ευαισθησίας: τα ποιήματά του. ‘Η άκούραστη και άντάξια συντροφισσά του, τ’ ανακάλυψε μέσα στα χαρτιά του, χωρίς και ή ίδια να ξέρη ότι ύπήρχαν. ‘Η μετριοφροσύνη του δέν του επέτρεψε να τα έμφανίση στο φώς τής δημοσιότητας. Τó ποίημά του «Προσευχή» θα σάς άπαγγείλη ή έξαιρετική καλλιτέχνης κ. Βεατρίκη Μαγουλά

ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Τό μονοπάτι τó καλό κι’ ύστερα τó σθησμένο
έπήρα βλέποντας μπροστά τόν ήλιο όδηγητή,
τó βράδυ άστρα, φτάνοντας βουβό, ξεθωριασμένο,
κάποιο κλησάκι στην πλαγιά, κοντά σε μιá πηγή.

Τό πέτρινο πεζούλι του δέν εΐχε μάρμαρ’ άσπρο
σταυρό και στην πορτούλα του δέν εΐχε σκαλιστό,

στο θόλο παντοκράτορας ἐφάνταζ' ἕνα ἄστρο
κι' ἀντάρες μὲ φαντάσματα γιὰ εἰκόνες στὸ ἱερό.

Γονάτισα τρεμάμενος στὸν πάγο τῶν σκαλιῶν του,
στὴν ἄμορφή του Παναγιά νὰ πῶ μιὰ προσευχή,
μὰ ζάλη ἀπὸ θυμίμα, μύρο τῶν λουλουδιῶν του,
τὰ χεῖλή μου σταμάτησε καὶ ἔμεινε βουβή.

Ἐκεῖ ἀποκοιμήθηκα· μὰ νύχτα οἱ ἀγγέλοι,
πόθοι, μέσ' στὰ παλάτια τους μὲ πῆραν ξαφνικά
κι' ἡ φαντασία μ' ἔφτασε τὸ κάθε τί, ποῦ θέλει,
καθάλα ταξειδεύοντας στ' ὄνειρου τὰ φτερά.

Σὰν ξύπνησα τρεχούμενο νερὸ ὕμνολογοῦσε
καὶ τὰ πουλιὰ ἐτόνιζαν μ' αὐτὸ γλυκοὺς σκοπούς,
τὰ δέντρα γύρω τὰ ψηλά, στὸν ἴσκιο τους π' ἀνθοῦσε
κυκλάμινο, ἐγέρνανε μ' εὐλάβεια στοὺς θεούς.

κι' εἶπα:

Βουὰ περήφανα ψηλὰ στὰ σύννεφα κρυμμένα,
τὰ στήθεια σας π' ἀπλώνετε στὸ πλούσιο ἠλιοφῶς
καὶ τίς κορφές σας πῶχετε μὲ χιόνια στολισμένα
καὶ δύσες καὶ ἀνατολές, σὰς κατοικεῖ Θεός...

Καὶ στὰ παλάτια σας δροσιά, γιρλάντες σκεπασμένο
τὸν οὐρανό, κλαδιὰ πυκνά, στίς μαῦρες ρεματιές,
τὰ ὕψη σας ὀρίζοντα πλατὺ ξαῦλωμένο
καὶ συναυλίες τῶν πουλιῶν σ' ἀστείρευτες πηγές...

Δόστε μ' ἀπ' τὴ ζωντάνια σας ἀπ' τὰ νερὰ, ποῦ τρέχουν
κι' ἀπ' τὴν ἀντρεία σας τρανὰ μιὰ μόνη σας σταλιά
καὶ πάρτε με στὰ πλάγια σας τόσες μορφές ποῦ ἔχουν
νὰ ζήσω δίχως πρόληψι στὸν ἴσκιο σας κοντά:

Καὶ δόστε μου ἀπ' τ' ἀγέρια σας παρακαλῶ σας χάρι
νὰ ταξειδεύ' ὄλη τὴ γῆ, θάλασσες νὰ περνῶ
καὶ σὲ σπηλιές σὰν κρύβομαι, σίφουνας σὰ θὰ πάρη
νὰ μ' ἀνεβάξ' ὄνειρατα ψηλὰ στὸν οὐρανό.

Χρῆμα καὶ δόξα δὲν ζητῶ, αὐτὰ δὲν μοῦ ταιριάζουν,
τὴ νειότη ἔχει ἡ ζωὴ μόνο μὲ τὴν ὑγεία,
κοντὰ σας στὴν αἰώνια φύση ὅλα μεριάζουν
κι' ὁ ἄνθρωπος δίχως κακὰ ποτέ του δὲν γερνᾷ.

Με τὰ ἐκδρομικὰ σωματεῖα ἔμεινε πάντα ἀδιάρρηκτα συνδεδεμένος, πρόθυμος νὰ τὰ βοηθήσῃ, νὰ συμπαρασταθῇ στὸ ἔργο τους. Σπηλαιολογικὲς ὁμάδες ἔφτιανε μέσα στοὺς κόλπους τους ὡς τὴν ἡμέρα ποὺ ιδρύθηκε ἡ Ἑλληνικὴ Σπηλαιολογικὴ Ἑταιρεία ποὺ ἀνέλαβε πιά πάνω σὲ καθαρὴ ἐπιστημονικὴ βάση τὸ ἔργο αὐτό: τὸ ἔργο τῆς σπηλαιολογικῆς ἔρευνας.

Ἡ Ὀμοσπονδία Ἐκδρομικῶν Σωματείων σ' ὄλην τὴν τελευταία δεκαετία τὸν εἶχε πάντα στενὸ συνεργάτη της. Στὰ «Ἐκδρομικὰ Χρονικά», τὸ μηνιαῖο περιοδικὸ ὄργανο τῆς Ὀμοσπονδίας μας, κρατοῦσε ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς ἐκδόσεώς τους, τὴ σελίδα τῆς σπηλαιολογίας. Τὰ χειρόγραφα του θὰ κατέφθαναν πάντα στὴν ὠρισμένη ἡμερομηνία, εἴτε ὁ Γιάννης ταξίδευε, εἴτε ἦταν στὸ ἐξωτερικό. Ἡ συνέπειά του ἦταν πάντα ὑποδειγματικὴ. Ἄν ἔλειπε, θὰ τὰ ἔστειλε ταχυδρομικῶς ἢ μέσῳ τῆς ἀγαπητῆς μας Ἄνας, ἂν ἦταν ἐδῶ, θὰ τὰ ἔφερνε ὁ ἴδιος, φουριόζος, ἀσθμαῖνων, βιαστικός, γιὰ νὰ μᾶς ἀναγγεῖλῃ ὅτι μόλις τώρα ἦρθε ἀπὸ κάποια ἔρευνα, ὅπου ἀνεκάλυψε μία καινούργια σπηλιά καὶ ὅτι αὔριο ἢ μεθαὔριο φεύγει γιὰ κάπου ἄλλο, ὅπου τὸν ζητοῦσαν.

Ἄναδιφώντας τὰ ποιήματα αὐτὰ διακρίνει κανεὶς ἀνάμεσά τους τὴν ἀνήσυχη ἰδιοσυγκρασία τοῦ Πετρόχειλου, τὴν πίστη του σὲ ὠρισμένες ἀρχές καὶ τὴν ἀγάπη του στὴ φύση. Μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι τὰ τραγούδια αὐτὰ «μεγαλόπρεπα καὶ μεγαλόπνοα πετάγματα», εἶναι ὅμως ἓνα περίσσευμα καρδιάς, ποὺ σκορπιέται ἀφειδώλευτα σὲ ὅ,τι ἀγαπάει, σὲ ὅ,τι πιστεύει, στὰ βουνά, στὶς θάλασσες, στὴν φύση, στὴν προσπάθειά του καὶ στὴ γυναίκα του...

Ἡ Ἄνα, ὁ ἄλλος του ἑαυτός: δημιουργημά του ἀπὸ τὸ Ἄλφα ἕως τὸ Ὠμέγα Μέσα στὴ φύση τὴ γνώρισε, τὴν ἀγάπησε. Τῆς μετέδωσε ὅλη τὴν ἐπίμονη φλόγα τῆς δουλειᾶς καὶ τῆς ἔρευνας. Κι' ἔτσι τὸ κενὸ ποὺ ἄνοιξε ὁ θάνατος, τὸ κάλυψε ἢ δραστηριότητα, ἢ τόλμη καὶ ἢ ἐργατικότητα τῆς καλῆς μας Ἄνας, ποὺ συνεχίζει μὲ τόση ἐπιτυχία τὸ ἐπίμοχθο, μὰ τόσο ὠραῖο ἔργο του.

«Στὴ γυναίκα μου», τὸ ἐπιγράφει τὸ ποίημα ποὺ τῆς ἔχει ἀφιερῶσει. Τὸ ἔχει γράψει μετὰ τὴν καταστροφὴ ποὺ συνέβη στὸ σπιτικό τους στὴν Ἄνδρο, ὕστερα ἀπὸ τοὺς βομβαρδισμοὺς τῶν Γερμανῶν στὰ 1943.

Ἴσως ἡ τελευταία του στροφή εἶναι ἐκείνη ποὺ τῆς ἔδωσε τὸ κουράγιο νὰ συνεχίσῃ ἀλύγιστη τὸ ἔργο του: «Κι' ἂν ἄγρια τὴν θάλασσα κύματα τὴν ταράζουν τῆς ζήτησῃς μας, μὴ σὲ πτοοῦν, αὐτὸ εἶν' ἑρινό. Νέο κοστοῦμι φόρεσε παλιὰ δὲν σου ταιριάζουν, κάπου θὰ βρῆς καὶ ἤρεμο ποὺ θὰ γελά γιαλό».

Μὲ τὸ ποίημα αὐτὸ ποὺ θὰ σᾶς ἀπαγγεῖλῃ μὲ τὴν ἐξαισία τέχνη της ἡ κ Μαγουλά, κλείνω καὶ τὴν σύντομη αὐτὴ ὁμιλία μου.

ΣΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΜΟΥ

Θυμάσαι τὸ κοστοῦμι σου μὲ τ' ἄστρο εἰς τὰ στῆθη
στὴ φωτισμένη ἀκρογυαλιά, κοντὰ βαθὺς γυαλός,
ποὺ σ' ἄπλωνε τὴν ἀγκαλιὰ καὶ σοῦδινε τὴ λήθη
κάθε σου κόπου, λούζοντας ὁ ἥλιος ὁ λαμπρός;

Δέν τὸ θυμάσαι· πέρασε χρόνος πολὺς ὡς τώρα
κι' ἡ θύμηση δὲν διατηρεῖ θυμήματα μικρά,
μόν' τὶς βαρκοῦλες μὲ πανιά σ' ἄλλο μιὰ ἄλλη ὥρα,
ποὺ φόρεσες, δὲν τὸ ξεχνᾶς, ποῦσουν τότε κυρά.

Μὰ κι' ἀπὸ τότε πέρασε ἀκόμη κι' ἄλλος χρόνος,
ποὺ φόρεσες τὸ ἄσπρο σου, σὰν πούπουλο πανί,
ποὺ σοῦ τυλίγει τὸ κορμί κι' εἶναι σὰν νᾶναι θρόνος
ἢ θάλασσα γιὰ σένανε κι' ἀρχόντισσα ἐσύ.

Ἦσουνά πάντα ἔτοιμη στής ἀμμουδιάς τὴν ἄκρη,
χίλιων λογιῶν πηδήματα, παιχνίδια, νὰ χαρῆς,
γιατὶ ἀπὸ τὸ μάτι σου νὰ τρέχη τώρα δάκρυ;
μὴν ἢ χαρὰ δὲν καρτερεῖ καὶ πάλι νὰ τὴ βρῆς;

Κάθε ἀνθρώπινο κακό, ἔχει κάποτε τέλος,
περνᾶ ὁ χειμῶνας κι' ἔρχεται πάντα καλοκαιριά,
μετ' ἀπὸ κάθε ταραχή, κάθε πληγὴ ἀπὸ βέλος,
μιὰ ἄνοιξη ζωογονεῖ, τ' ἀνθρώπου τὴν καρδιά.

Κι' ἂν ἄγρια τὴ θάλασσα κύματα τὴν ταραῖζουν
τῆς ζήσης μας, μὴ σὲ πτοοῦν, αὐτὸ εἶν' τωρινό.
Νέο κουστοῦμι φόρεσε, παληὰ δὲν σοῦ ταιριάζουν,
κάπου θὰ βρῆς πιὸ ἤρεμο, ποὺ θὰ γελᾷ γυαλό.

Ὁ κ. Παπάκης, ἐκ μέρους τοῦ Ι.Γ.Ε.Υ.:

Ἔφυγε βιαστικά, γρήγορα, ἀθόρυθα, ὅπως κι' ἔζησε. Ὅ,τι ἔκαμε, τῶκαμε μὲ τὸν ζήλο καὶ τὴν ἐπιμονὴ τοῦ ἀνθρώπου ποὺ πασχίζει νὰ φθάσει κάπου τὸ γρηγορώτερο, νὰ ξεκαθαρίσει τὶς ἀμφιβολίες του. Νὰ κλείσει ἓνα θέμα γιὰ νὰ καταπιασθῆ μὲ τὸ ἐπόμενο.

Τέτοιες μικρὲς καὶ μεγαλύτερες πορεῖες στὸν γεωλογικὸ τομέα τῆς δράσης τοῦ Πετρόχειλου, πορεῖες διακοπτόμενες ἀπὸ ἓνα σωρὸ συγγενικὲς ἢ ἀπόμακρες, εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς ζωῆς τοῦ φίλου ποὺ τιμοῦμε σήμερα.

Εἴκοσιν σχεδὸν χρόνων νέος, παρ' ὅ,τι εἶχε ἐξασφάλιση ἤδη τὴν ἐπαγγελματικὴν του σταδιοδρομίαν, σαγηνεύεται ἀπὸ τὴν ἰδέαν νὰ γίνῃ κοινωνὸς τῶν κοσμοθεωριῶν ποὺ πηγάζουν ἀπὸ τὸν κύκλο τῶν θετικῶν Ἐπιστημῶν. Πιστεῦει ὅτι ἡ Πανεπιστημιακὴ σπουδὴ θὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ δώσῃ ἀπάντησιν στὰ ἐρωτήματα ποὺ ἀδιάκοπα τοῦ γεννιοῦνται. Θέλει νὰ καταλάβῃ καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ περιβάλλον του. Οἱ πέτρες καὶ τὰ χῶματα, τὰ ποτάμια καὶ οἱ λίμνες, οἱ θάλασσες καὶ τὰ βουνὰ τοῦ κρύβουν μυστικά. Ὅσο ἡ φυσιολατρεία του τὸν φέρνει πιὸ συχνὰ καὶ πιὸ κοντὰ

στο ύπαιθρο, τόσο βρίσκει στο περιβάλλον αυτό μεγαλύτερο ενδιαφέρον.

Καινούργιοι κόσμοι ξανοίγονται. Κι' όσο προσπαθεί να τους γνωρίσει και να τους εξηγήσει, τόσο η ανάγκη της σπουδής αυτής του φαίνεται έντατικότερη.

Τί όμως τον ενδιαφέρει ιδιαίτερα;

Σ' αυτό το ερώτημα η απάντηση άργησε να έρθει. Σ' αυτή την ηλικία το ενδιαφέρον των νέων καλύπτει τα πάντα. Έχουν οδηγό το πνεύμα της εποχής του Cuvier, ένα πνεύμα που και σήμερα ακόμη δεν μπορεί να ισχυρισθεί κανείς ότι τελικά υποτάχτηκε στην αντίληψη του βάθους.

Έτσι το ενδιαφέρον του από επιστημονική πλευρά απλώνεται σ' όλο το πλάτος που καλύπτουν οι φυσικές επιστήμες.

Άκόμη κι' όταν ύστερα από λίγα χρόνια βρίσκεται στο Παρίσι για «ειδίκευση», το ίδιο πνεύμα τον τυραννεί. Πάντα με μια καταπληκτική ζωντάνια και άντοχη παρακολουθεί γεωλογία, γεωγραφία, βοτανική, βιολογία.

Είναι η εποχή που προσπαθώντας να ξεπλώσει το ενδιαφέρον του όσο μπορεί πιο πολύ κατά την οριζόντια έννοια αποφεύγει κάθε προσπάθεια να προχωρήσει στην κατακόρυφη. Θα περάσει αρκετός καιρός ακόμη, θα χρειαστεί πολύς κόπος χωρίς σημαντικά αποκρυσταλλώματα, για να παραδεχτεί σωστά πράγματα πιά, πώς ο δρόμος αυτός είναι ξεπερασμένος και σήμερα δεν οδηγεί πουθενά.

Άπ' το σημείο αυτό ως που να φθάσει στην ώριμότητα, μια σειρά από εκδοχές, που η κάθε μία της έδινε λύσεις και δημιουργούσε καινούργια προβλήματα καλύπτει κάμποσων χρόνων ζωή. Σ' αυτό το διάστημα η κοπιαστική πορεία διασκεδάζεται από ανάπαυλες, από λοξοδρομίες, από χόμπυ.

Γίνεται γνωστός σαν χημικός, ορειβάτης, φυσιολάτρης, ποιητής, ανάρρηκτης, δάσκαλος, μουσικός.

Το ό,τι σε πολλά απ' αυτά διακρίθηκε, οφείλεται σ' ένα ξεχειλίσμα δυναμισμού, που τον χαρακτήριζε.

Όταν στο τέλος ύστερα από μια μακρυνή πορεία, σαν αποτέλεσμα μιάς διαλεκτικής ανέλιξης της ζωής του, τα ενδιαφέροντά του κατέληξε να έχουν μοναδικό αντικείμενο την έρευνα των Έλληνικών σπηλαίων κι' όταν με φανατισμό ακολουθήθηκε αυτή η πορεία με την έντονη και καρποφόρα δράση της, τότε καινούργιο φως χύθηκε στο δρόμο του και καινούργιοι ένθουσιασμοί φανερώθηκαν. Σ' αυτόν τον δρόμο πιά έμεινε σταθερά χωρίς παρεκκλίσεις.

Αυτή η πορεία του έδωσε την χαρά της δημιουργίας, την λαχτάρα της έρευνας, τις ανησυχίες του πρωτοπόρου.

Αυτός ο φαινομενικά στενός και περιορισμένος δρόμος, στη διάρκεια αυτής της πορείας, φάνηκε πόσο μακρύς και δύσκολος και κοπιαστικός ήταν, πόσο ο στενός αυτός δρόμος άφηνε πλατειές προοπτικές για όποιον είχε διάθεση και σκοπό να προχωρήσει.

Η γεωλογική έρευνα των Έλληνικών σπηλαίων ήταν έργο όχι μόνο δύσκολο και σκληρό, αλλά είχε ανάγκη από πολλούς αξίους συνεργάτες με την ιδεολογία

του άναχωρητή, την άνιδιοτέλεια του άγωνιστή, τον φανατισμό του ιδεολόγου και τὸ πείσμα του ιεραπόστολου.

Μ' ὄλες αὐτὲς τὶς ἀρετὲς προικισμένος ὁ Πετρόχειλος, βάλθηκε νὰ καλύψη ὄχι μόνο χαμένο δρόμο πολλῶν χρόνων, ἀλλὰ καὶ δραστηριότητα πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ κατὰ γενικὴν ἀναγνώρισιν, ἐπέτυχε πέρα γιὰ πέρα.

Σπηλιῆς καινούργιες ἀνεκάλυψε καὶ μελέτησε, μοναδικὰ ἀπολιθώματα, κυρίως θηλαστικῶν, γιὰ πρώτη φορά στὸν τόπο μας, εὗρηκε καὶ περιέγραψε καὶ σημαντικώτατες γιὰ τὴν μελέτη τοῦ τεταρτογενούς στὴν Ἑλλάδα, ἔκαμε παρατηρήσεις κατὰ μῆκος τῶν Ἑλληνικῶν παραλιῶν.

Πάνω ἀπ' ὅλα, ἔδωσε στὴ σπηλαιολογικὴ ἔρευνα στὴν Ἑλλάδα, ἐπιστημονικὸ περιεχόμενο ἀνασύροντάς τὴν ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τοῦ ἀπλοῦ ἀθλήματος ὅπου εὐρίσκόταν. Τοῦτο εἶναι ὀλοκληρωτικὰ προσωπικὸ του ἐπίτευγμα.

Ἐνα πραγματικὰ σημαντικὸ ἔργο βρίσκεται σκορπισμένο σὲ ἐπιστημονικὲς ἀνάρκνωσεις, σὲ ἄρθρα, σὲ ὑπηρεσιακὲς ἐκθέσεις.

Δὲν εἶναι πρόθεσίς μου νὰ ἐξάρω τὸ ἔργο αὐτό.

Ἄν ὁ δημιουργὸς ἔλειψε, τὸ δημιούργημα παραμένει καὶ ἀξιολογεῖται ἀπ' τὸν ὄγκο, τὴν βαρύτητα καὶ τὴ σημασία του.

Ἐνα χρόνο τώρα ποῦλειψε ὁ Πετρόχειλος ἀπ' τὴ μικρὴ γεωλογικὴ μας οἰκογένεια, εἶναι καθημερινὰ ὄχι μονάχα ζωντανὸς στὴ μνήμη μας ἀλλὰ καὶ καθημερινὰ ἀποζητημένος, γιὰτὶ μᾶς ἔλειψε ὁ συνάδελφος, ὁ φίλος, ὁ συζητητὴς. Τὸ κενὸ εἶναι κοτάδηλο, ὅσο καὶ τὸ παράδειγμα. Τὸ παράδειγμα μιᾶς ἔντονης δημιουργικῆς ζωῆς, ἕνα παράδειγμα ποῦ χαρακτηριστικὰ δείχνουμε στοὺς νέους, ποῦ τὰ βήματά τους τοὺς φέρνουν σήμερα νὰ βαδίσουν τοὺς ἴδιους μὲ μᾶς δρόμους.

Ὁ κ. Ἀντωνιάδης, ἐκ μέρους τοῦ Σ.Ε.Ο.(Συνδέσμου Ἑλλήνων Ὀρειβατῶν):

Ἐνας ἄνθρωπος ἔλειψε, ἀλλὰ ἡ μνήμη του μένει καὶ θὰ μένη πάντα ζωντανὴ ἀνάμεσα σὲ μᾶς ποῦ ὑπῆρξαμε φίλοι του, τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Ὀρειβατῶν. Θὰ ἤθελα νὰ πῶ μερικὰ λόγια γιὰ τὸ τί ὑπῆρξε γιὰ μᾶς καὶ γενικώτερα γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ ὀρειβάσις, ὁ Γιάννης Πετρόχειλος καὶ ποῖο εἶναι τὸ δίδαγμα ποῦ πρέπει νὰ συνάγουμε ἀπ' τὴ ζωὴ του.

Ξέχωρα ἀπ' τὴν πολυμαθειὰ του, τὴν ἐπιστημονικὴ του κατάρτησι, τὶς ἔρευνές του στὸν τομέα τῆς σπηλαιολογίας ὅπου διέπρεψε, ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς του γιὰ τὶς ὁποῖες ἄλλοι εἶναι ἀρμοδιότεροι ἀπὸ μᾶς νὰ μιλήσουν, θὰ ἤθελα νὰ ἐξάρω πρῶτα τὸν χαρακτήρα τοῦ «ἀνθρώπου», ποῦ χάθηκε μαζὺ μὲ τὶς ἀρετὲς τοῦ ὀρειβάτη - πρωτοπόρου, τοῦ ὀρειβάτη μαχητή. Ὅσοι τὸν γνώρισαν ἀπ' τὰ νεανικά του χρόνια μέχρι τὸ τέλος του μποροῦν νὰ ὁμολογήσουν γιὰ τὸν ἀκέραιο χαρακτήρα τοῦ ἀνδρὸς ποῦ ὑπῆρξε παράδειγμα γιὰ τοὺς νέους ὀρειβάτας. Ὑπῆρξε ὁ πραγματικὸς φορεὺς τῆς ιδέας τῆς «ὀρειβάσις».

Ἐφηβὸς ἀκόμη κατεῖχετο ἀπ' τὴν ἀγάπη τοῦ βουνοῦ καὶ μὲ τὰ μέσα τοῦ καιροῦ του προσπάθησε τὴν ἀγάπη αὐτὴ νὰ τὴν κἀνῃ πράξι ὅταν μόλις 17 ἔτῶν

τὸ 1917, ἀνέβηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Πάρνηθα. Ἀκολούθησε ἓν συνεχεῖς ὅλη ἡ σειρά τῶν βουνῶν τῆς Ἀττικῆς.

Τὰ σπουδαστικά του χρόνια ἀνέστειλαν, προσωρινά, τὴ δρᾶσι αὐτή, ἀλλὰ τὸ 1930 εἶναι ἡ χρονιά τῆς μεγάλης δράσης: Ὁ Ὀλυμπος κι' ὁ Παρνασσὸς χαιρετοῦν τὸν ὄρειβάτη, τὸν ἴδιο χρόνο ποὺ ἐνώνει τὴν τύχη του μὲ τὴν σύντροφο τῆς ζωῆς του, τὴν Ἄννα.

Ἐκτοτε τὸ ζευγάρι αὐτό, ὁ Γιάννης κι' ἡ Ἄννα, θὰ γίνουν οἱ πρωτοπόροι τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρειβασίας.

Ἐδῶ σταματᾷ ἡ δρᾶσι τοῦ Randonneur γιὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ δρᾶσι τοῦ πραγματικοῦ ὄρειβάτη, ἡ δρᾶσι τοῦ ἀλπινίστα.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ ταξιδιοῦ του τὸ 1932 στὸ ἐξωτερικό, ὅπου πῆγε μὲ κρατικὴ ὑποτροφία τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας νὰ τελειοποιηθῇ στὴ Σορβὼνη, στὴ Φυσικὴ Γεωγραφία καὶ Γεωλογία, τὸ ὄρειβατικὸ του δαιμόνιο βρῆκε ἄλλα πεδία δράσης. Τὸ 1933 γνωρίζει τὶς Ἄλπεις καὶ ἐξασκεῖται μὲ τὰ τότε σύγχρονα μέσα στὸν ἀλπινισμὸ μαζὺ μὲ τὴ γυναίκα του.

Ἡ φλόγα τῆς ἀναζήτησης τοῦ ἀγνώστου τὸν σπρώχνει τὸ 1934 στὸ Βόρειο Πόλο ὅπου ἔφθασε μέχρι τοῦ 81 μοίρες βορείου πλάτους. Ἐκεῖ βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ κἀνῃ ἀναβάσεις στὰ ὄρη Nunatax τοῦ βορείου Spitzberg καὶ νὰ περάσῃ τὸν παγετῶνα Gilly. Στὴν ἐπιστροφή του στὴν Γαλλία τὸν ἴδιο χρόνο, γνωρίζει τὰ Πυρηναῖα. Ἡ ἀκόρεστη δίψα του γιὰ ὄρειβατικὲς ἀναβάσεις τὸν ξαναφέρει τὸ 1935 στὶς Ἄλπεις ὅπου μαζὺ μὲ τὴ σύντροφιὰ του κάνει διάφορες διαδρομές: Mont Blanc, Monte Rosa, Point de Zinnal, στὶς Aiguilles de Trico, du Dru, du Bionacey, du Goute, du Midi.

Ἔτσι ὅταν τὸ 1937, ὕστερ' ἀπὸ 5 χρόνια, ξαναγυρίζει στὴν Ἑλλάδα, εἶναι πλέον ὁ πλήρης ὄρειβάτης καὶ ὁ φορεὺς τῆς ἰδέας τῆς ὄρειβασίας στὴν πιὸ ἐξελιγμένη τῆς μορφή. Κι' ὅμως δὲν θυμώμαστε ποτὲ ἐμεῖς ποὺ τὸν γνωρίσαμε τότε οὔτε μιὰ στιγμὴ νὰ ὑπερηφανεύτηκε γι' αὐτό. Μᾶς ἔδινε τὶς συμβουλές του πάντα σὰ φίλος, κι' ὅσοι θέλησαν νὰ τὸν ἀκούσουν ὠφελήθηκαν. Τὴν ἴδια χρονιά κάνει ἀναρριχητικὲς ἀναβάσεις στὰ Βαρδούσια, τὸ ἴδιο καὶ τὸ 1938.

Τὴν Πρωτοχρονιά τοῦ 1940 μαζὺ μὲ τὴν Ἄννα ἐπιχειρεῖ τὴν ἀνάβασι τοῦ «κόρακα» στὰ Βαρδούσια.

Ἄλλὰ παράλληλα μὲ τὴν ὄρειβασίαν εἶναι καὶ τὸ ἐπιστημονικὸ δαιμόνιο ποὺ τὸν σπρώχνει νὰ κατεβαίῃ στὶς σπηλιές. Ἔτσι μοίραζε τὴ ζωὴ του, πάντα μαζὺ μὲ τὴν ἀχώριστη σύντροφόν του, μεταξὺ ὄρειβασίας καὶ σπηλαιολογίας. Ἀπὸ τὸ 1940 ὡς τὸ 1952 ἀσχολήθηκε συστηματικώτερα μὲ τὴν Ἑλληνικὴ καὶ τὴ διεθνή σπηλαιολογία.

Τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1952, πάντα μαζὺ μὲ τὴν Ἄννα, κάνει τὴν πρώτη χειμερινὴ τοῦ Ταυγέτου. Ἄλλὰ πάλι ἡ ἐπιστημονικὴ δρᾶσι τὸν ἀναγκάζει νὰ ὑπηρετήσῃ ἄλλα καθήκοντα. Μὰ τὸ 1954 τὸν ξαναβλέπουμε πάλι σὲ ἀναρριχητικὴ διαδρομὴ στὴ Γκιῶνα καὶ τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1956 κάνει τὴν πρώτη χειμερινὴ ἀνάβασι στὸ

Μύτικα του Όλυμπου, όντας 56 έτών, όπου ξενύχτησε στο ύπαιθρο κάτω άπ' τó μικρό Μύτικα, γεγονός τότε για τήν Έλληνική όρειθασία.

Τήν ίδια χρονιά με τήν ίδρυσή του, ό Σύνδεσμος Έλλήνων Όρειθατών, τιμώντας τόν πρωτοπόρο όρειθατή και τόν πιό αντιπροσωπευτικό έκπρόσωπο τής Έλλάδος στη μορφή αυτή τής έξελιγμένης όρειθασίας, τόν έκλέγει πρώτο Πρόεδρό του. Ένα ταξίδι του στο έξωτερικό τού δίνει τήν εύκαιρία τó 1957 ν' άνεβή στα βουνά τής Guaderrama στην Ίσπανία. Είναι τó κύκνειο άσμα τού όρειθατή. Ός τότε ήταν ό άκούραστος, ό άγέραςτος παρ' όλα του τά χρόνια. Ή έργασία και ή δράσι του σ' όλους τούς τομείς ήτανε τεράστια και ύπελόγιζε νά τις συνεχίση. Άλλά ή μοίρα φθόνησε τόν ισχυρό άνθρωπο· έκτοτε ή ύγεία του γίνεται έπισφαλής. Άλλά πάλι με τήν πρώτη άνάρρωσι, ξανατρέχει στην έπιστημονική του έργασία. Λές κι' ένιωθε τó προμύνημα τού τέλους γι' αυτό διαζότανε, λές κι' έτρεχε νά προλάβη ό,τι μπορούσε. Έτσι ό θάνατος τόν βρήκε μαχητή πάνω στην έργασία του. Αυτή ή μαχητικότητα, αυτή ή δράσι τόν διέκρινε άπ' τά νεανικά του χρόνια ως τήν τελευταία του στιγμή.

Ό Γιάννης ύπήρξε ένας μεγάλος Έλλην όρειθατής για τόν καιρό του, ύπήρξε ένας έξοχος έπιστήμων κι' ένας σπουδαίος έρευνητής. Ή δίψα για τήν κατάκτησι τού άγνώστου, ήταν άσθεστη είτε στην όρειθασία, είτε στις έπιστημονικές του έκδηλώσεις. Έλπίζουμε ότι έκτός άπό μάς που τόν γνωρίσαμε και τόν ζήσαμε, ή νέα γενιά τών όρειθατών θ' άναγνωρίση σ' αυτόν και στην όρειθατική του δράσι τόν όρειθατή ύπόδειγμα τού καιρού του και θ' άντλήση τó νόημα τής δράσης αυτής: συνειδητοποιημένη θέλησι, δίψα τού άγνώστου και μάχη για τήν κατάκτησί του. Ό Σύνδεσμος Έλλήνων Όρειθατών, ό αγαπημένος του ΣΕΟ έχασε σ' αυτόν τόν όρειθατή - παράδειγμα, αλλά ποτέ δε θα ξεχάση τί ύπήρξε ό Γιάννης Πετρόχειλος για τήν Έλληνική όρειθασία. Είθε όλοι οι νέοι όρειθατές ν' ακολουθήσουν τó παράδειγμα τού ανθρώπου που φλεγότανε άπ' τήν έπιθυμία τής κατάκτησης τού άγνώστου για ν' άφήση σ' όλους έμάς τήν κληρονομιά τής γνώσης του.

Όλοι έμείς, Έλληνες όρειθατές τού Συνδέσμου Έλλήνων Όρειθατών και μη, όφείλουμε φόρον τιμής στόν πιό έξελιγμένο όρειθατή τής έποχής του, στόν πρωτοπόρο τής σύγχρονης Έλληνικής όρειθασίας, στο Γιάννη Πετρόχειλο.

Ό κ. Α. Χειμάρας δια τόν Φ.Σ. «Ο ΠΑΝ»:

Άγαπητοί άκροαταί,

Έκ μέρους τού Φ.Σ. ό «ΠΑΝ», έχω τήν ιδιαίτεράν τιμήν νά παρουσιάσω σήμερα ένώπιόν σας, μιá συνοπτική εικόνα τής ιστορίας τού Ίωάν. Πετροχείλου μέσα στόν Πάνα.

Τά περιωρισμένα χρονικά όρια και ή έπιθυμία μου νά μη προσπεράσω τήν δεκτικότητα τού έκλεκτού άκροατηρίου μου με ύποχρεούν νά είμαι έτι πλέον συνοπτικός.

Στήν ιστορική μου άνάπτυξη, μακράν πάσης έννοίας φιλολογικού στοιχείου,

θα έθεώρουν έαυτὸν εὐτυχὴ ἔαν ἐπετύγχανον νὰ ἐπαναφέρω στὴ μνήμη συνεργατῶν του παλιὰς ἱστορίες ποὺ ἔζησαν μὲ τὸν Ἰωάννη Πετρόχειλο ἢ νὰ δώσω στοὺς ἄλλους ἀκροατὰς μιὰ ἀπλὴ σκιαγραφία τῆς μεγάλης, ἔντονης καὶ δυναμικῆς δράσεως τοῦ Ἰωάν. Πετροχείλου μέσα στὸν ΠΑΝΑ.

Ὁ Ἰωάννης Πετρόχειλος, ἀπὸ τὰ παλαιὰ μέλη τοῦ Πανός, ὑπῆρξε δεινὸς ὀρειβάτης καὶ μάλιστα ἐκ τῶν πρωτοπόρων τῆς ὀρειθασίας στὴν Ἑλλάδα. Εἶχε ἀνεβῆ ὅλες τὶς Ἑλληνικὲς κορυφές καὶ τὶς ψηλότερες ἀπ' αὐτὲς μὲ τοὺς Πάνες συντροφιά.

Ἡ ψυχικὴ ἀνάτασις ποὺ τοῦ χάρισαν τὰ Ἑλληνικὰ βουνὰ τοῦ ἔδωσε τὴν ἰκανότητα νὰ βλέπη τὴ ζωὴ πρὸ πλατειά, πρὸ θαρρετῆ, δυναμικῆ καὶ ἐλεύθερη. Αὐτὸν τὸν ψυχικὸ του κόσμον ἐκδηλώνει σ' ἓνα του ποιῆμα ποὺ ἐδημοσιεύθη στὸ Δελτίο τοῦ Πανός τὸ 1946 μὲ τὸν τίλο:

«ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΟΡΕΙΒΑΤΕΣ»

Παιδί, σὰν βγῆς γιὰ τὴ χαρὰ, ποῦχουν τὰ κορφοβούνια
μὴ συλλογιέσαι πῶς θὰ πᾶς στὸ δύσκολο στρατί,
ἢ συλλογὴ τοὺς πρὸ πολλοὺς νὰ ζοῦν σὰν τὰ ζουζούνια
τοὺς ἔκαμε καὶ δὲν μποροῦν νὰ νοιώσουν τὴ ζωὴ.

Ἀλήθεια εἶναι πῶς στὰ κράκαρα ἀστροπελέκια σμίγουν
καὶ τὰ τραχεῖα τὰ θράχια τους συχνὰ εἶναι πῶς γκρεμοῦν
μὰ οἱ ὀρειβάτες, τὸν πλατὺν ὀρίζοντα ξανοίγουν
στὰ μάτια τους ἐλεύθερο, σ' αὐτὸ σὰν ἀνεβούν.

Κι' ἂν ἀντάρες καὶ χιονιές τὸ κάθε τί σκεπάζουν
στὰ γκρέμια τους ἔχουν ἀητοὶ περήφανη φωλιὰ
κι' ἢ μουσικὴ τ' ἀντίλαλου τῶν ὄρνιων ὅπου, κρᾶζουν
ἢ μόνη τους καὶ ζωντανή, κρυφὴ τους συντροφιά.

Νὰ μὴ δειλιάσης· τὸ βουνὸ σὰν γίγαντα ποὺ μοιάζει
κρύβει χαρούμενα νερὰ καὶ μύρα στὶς πλαγιές
μυστήρια θεῖα, κι' ἄγγιχτο στεφάνι σου ταιριάζει
στὰ θράχια πάνου σὰν θὰ πᾶς, στὶς ἔρημες κορφές.

Δὲν εἶναι κάτι νὰ περνᾶς σὲ πατημένα μέρη
κατ' εἶναι μόνον σὰν περνᾶς καινούργια καὶ τραχεῖα,
γιατ' οἱ θεοὶ μόνο σ' αὐτὰ σοῦ δίνουνε τὸ χέρι
γι' αὐτὸ ὅποιος πάει πρὸς τὰ ψηλὰ Θεὸς κι' αὐτὸς περνᾶ.

Καὶ αὐτὸ ποὺ ἔλεγε στὸ ποιῆμά του τὸ πίστευε.

Κάτι είναι μόνον σὰν περνᾶς καινούργια μέρη καὶ τραχειά. Καὶ ἡ πίστη του αὐτῆ τὸν ἔφερε στὸ κύριο καὶ βασικὸ του ἔργο, τῆς σπηλαιολογίας, ὅπου πράγματι περνώντας καινούργια καὶ ἀπάτητα μέρη, οἱ Θεοὶ τοῦ ἔδωσαν τὸ χέρι καὶ μᾶς ἀποκάλυψε τὸν ἀγνωστο θησαυρὸ τῶν Ἑλληνικῶν σπηλαίων.

Ἔτσι, μὲ τὴν πρωτοβουλία, τὸ θάρρος καὶ τὴν πείρα του, ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμο, τὸ 1946, ἀναδιοργανώνει τὴν σπηλαιολογικὴ ὁμάδα τοῦ Πανός, δίδει τὶς ὑποδείξεις του γιὰ τὴν κατασκευὴ τῆς νέας σπηλαιολογικῆς σκάλας καὶ ὀργανώνει τὶς πρώτες καταβάσεις στὸ σπήλαιο Κουτούκι.

Ἄλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο, ἀπὸ τὰ πρώτα χρόνια τοῦ Πανός, βλέπουμε τὸν Ἰωάν. Πετρόχειλο νὰ λαμβάνη μέρος σὲ σπηλαιολογικὲς ἐξερευνησεῖς μαζί μὲ ἄλλα παλαιὰ μέλη του.

Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1930, μαζί μὲ τοὺς Κ. Δενδρινό, Ν. Τσεκούρα καὶ Ι. Καφαμπέλη, ὁ ὁποῖος εἶναι μεταξύ μας σήμερα, ἔκανε τὴν ἐξερεύνηση τοῦ σπηλαίου τῆς Κερατιάς.

Τὸν ἴδιο χρόνο ἀπὸ τὸ ζεῦγος Πετροχειλοῦ ἐξερευνήθηκε τὸ σπήλαιο Μυλοποτάμου τῶν Κυθήρων καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ τὸ 1942 μέχρι τὸ 1950, ἔχουμε μιὰ ὀλόκληρη σειρὰ ἀπὸ 97 ἐπισκέψεις σὲ 25 διάφορες σπηλιές, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπέτελεσε σταθμὸν ἡ ἐξερεύνησις τοῦ ἀνακαλυφθέντος, ὑπὸ μέλους τοῦ Πανός, καθέτου σπηλαίου, «Πύργος Ὑμηττοῦ», τὸν Αὐγούστο καὶ Ὀκτώβριο τοῦ 1948, ὅπου μιὰ ὁμάδα ἀπὸ 7 πρόσωπα τῶν σπηλαιολογικῶν ὁμάδων τοῦ Ε.Ο.Σ. καὶ τοῦ ΠΑΝΟΣ ἔφθασε στὸ μεγαλύτερο μέχρι τότε βάθος.

Ἡ ἐξερεύνησις τοῦ σπηλαίου ἔγινε σὲ ἐπανειλημμένες προσπάθειες, κάθε μιὰ τῶν ὁποίων ἔδιδε μεγαλύτερο βάθος. Σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς προσπάθειες αὐτὲς τραυματίσθηκε σοβαρῶς ἐκ πτώσεως μεγάλου λίθου ἓνα μέλος τῆς ὁμάδος, χωρὶς τὸ γεγονὸς τοῦτο νὰ σταματήσῃ τὴ συνέχισι τῶν προσπαθειῶν. Τὴν 19 Ὀκτωβρίου σὲ μιὰ τελευταία προσπάθεια ἔφθασαν ἐκ τῆς ὁμάδος, στὸ πρωτοφανὲς τότε βάθος τῶν 138½ μέτρων, τὸ ζεῦγος Πετροχειλοῦ καὶ ὁ Ν. Δαμίας.

Ἀργότερα, στὴν περιοχὴ Βάλτου Αἰτωλοακαρνανίας κατέρριψε ὁ Ἰωάννης Πετρόχειλος τὸ ὡς ἄνω ρεκόρ καὶ κατήλθε στὸ μεγαλύτερο μέχρι σήμερα κατακορύφου βάθους σπήλαιον 176 μέτρων.

Τὸ σπηλαιολογικὸ χρονικὸ τοῦ Πανός, γραμμένο ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Ἰωάννη Πετρόχειλο, ἀναφέρει ὅλες τὶς μέχρι τότε ἀξιόλογες ἐργασίες τῆς σπηλαιολογικῆς ὁμάδος τῆς ὁποίας κύριον στέλεχος καὶ ψυχὴ ὑπῆρξεν ὁ ἴδιος.

Στὸ χρονικὸ αὐτὸ ἀναφέρει ὅτι ἡ σπηλαιολογικὴ ὁμάδα τοῦ «ΠΑΝΟΣ», ἔλαβε μέρος στὴν Διεθνῆ συγκέντρωση σπηλαιολογίας, ποὺ ἔγινε στὴν Valance τῆς Γαλλίας, μὲ ἀντιπρόσωπο τὸν Ἰωάν. Πετρόχειλο, ποὺ ἐκ τῆς ἀφορμῆς αὐτῆς ὀρίσθηκε ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος.

Διὰ πρώτην φορὰν Ἕλληνας ἀντεπροσώπευε τὴν Ἑλλάδα, σὲ σπηλαιολογικὸ συνέδριο. Τὸ συνέδριο αὐτὸ ἦταν ἡ πρώτη Διεθνῆς σπηλαιολογικὴ συγκέντρωση μετὰ τὸν πόλεμο. Ἐκλήθησαν ἀντιπρόσωποι ἀπ' ὅλα τὰ Κράτη, ποὺ εἶχον σπηλαιολογικοὺς ὀργανισμοὺς. Ὑπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς σπηλαιολογικῆς συγκεντρώ-

σεως ἐπρόκειτο νὰ ἐκλεγῆ ἡ μόνιμος Διεθνὴς σπηλαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ, τῆς ὁποίας τὴν 8ην θέσιν κατέλαβεν ἡ Ἑλλάς κατόπιν μακροτάτης ὁμιλίας τοῦ Ἰωάννου Πετροχειλοῦ καὶ δραματικῆς συζητήσεως.

Ἡ μόνιμος ἐπιτροπὴ ἀπετελέσθη ὑπὸ ἀντιπροσώπων τῶν κρατῶν: Γαλλίας, Ἀγγλίας, Ἰταλίας, Ἑλβετίας, Γιουγκοσλαβίας, Αὐστρίας, Γερμανίας καὶ Ἑλλάδος.

Ἡ μάχη διὰ τὴν ἀντιπροσώπευσιν ὑπῆρξε σκληρὰ καὶ ἐδόθη πρὸς ἀντίκρουσιν τοῦ χαρακτηρισμοῦ ὅτι ἡ Ἑλλάς ἦτο πολὺ νεαρὰ στὴν Σπηλαιολογικὴν ἔρευναν. Ἐνα βασικὸν ἐπιχειρήμα τοῦ Ἰωάννου Πετροχειλοῦ, ἦτο ἡ διαβεβαίωσή του ὅτι ἡ Ἑλλάς σὰν μέλος τῆς Διεθνούς Ἐπιτροπῆς θὰ φανῆ ἀναξίαν τῆς τιμητικῆς αὐτῆς θέσεως καὶ θὰ παρουσιάσῃ πολὺ σύντομα σοβαρὰς σπηλαιολογικὰς ἐργασίας.

Ἀπὸ τοῦ Ραδιοσταθμοῦ τῶν Παρισίων, σὲ ραδιοφωνικὴ του ὁμιλία ἀνέφερε τὴν συμβολὴν τοῦ Πανὸς στὶς σπηλαιολογικὰς ἔρευνες τῆς Ἑλλάδος καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του στὴν Ἑλλάδα ἔδωσε διάλεξιν στὴν παλαιὰ αἴθουσα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας γιὰ τὶς ἐργασίας τοῦ πρώτου τούτου Συνεδρίου μὲ προβολὴν φωτεινῶν εἰκόνων ἐκ τῶν σπηλαίων πού ἐπεσκέφθη τὸ Συνέδριον στὴ Γαλλία.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ἐπιτυχὴ αὐτὴ ἐκπροσώπιση καὶ μετὰ τὴν ἔκθεσίν του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας, τοῦτο ἀνεγνώρισε τὴν ἐργασία του καὶ τὴν μεγάλην συμβολὴν του στὴν ἐκπροσώπιση τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸν δῶρισε μόνιμο ἀντιπρόσωπο τῆς Ἑλλάδος στὰ Διεθνῆ Σπηλαιολογικὰ Συνέδρια.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1950 ἀντιπροσωπεύει καὶ πάλιν τὸν ΠΑΝΑ, κατόπιν τιμητικῆς προσκλήσεως στὸ 17 Ἐθνικὸ σπηλαιολογικὸ Συνέδριον τῆς Ἰταλίας στὸ Μπάρρι, στὸ ὁποῖα ἔλαβον μέρος 120 ἄτομα μεταξὺ τῶν ὁποίων πολλοὶ διακεκριμένοι ἐπιστήμονες.

Ἐν συνεχείᾳ ὡς μόνιμος ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος, λαμβάνει μέρος καὶ ἀναπτύσσει τὶς σπηλαιολογικὰς ἐργασίας τῆς Ἑλλάδος σὲ ὅλα σχεδὸν τὰ Ἐθνικὰ καὶ Διεθνῆ σπηλαιολογικὰ Συνέδρια.

Διότι ὁ Ἰωάννης Πετρόχειλος, πιστὸς στὴν ὑπόσχεσιν τοῦ πρώτου Συνεδρίου ὅτι θὰ παρουσιάσῃ ἡ Ἑλλάς σοβαρὰς σπηλαιολογικὰς ἐργασίας, συνεχίζει τὸ ἀκούραστον ἔργον του καὶ προσφέρει στὶς σπηλαιολογικὰς ἔρευνες ὀλόκληρον τὴν ζωὴν του.

Στὸ σπηλαιογραφικὸν χρονικὸν τοῦ ΠΑΝΟΣ, ἀναφέρεται ἐν συνεχείᾳ, σειρά ἐξερευνησέων πού ἔγιναν ἀπὸ τὸν Πάνα μέχρι τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἑλληνικῆς Σπηλαιολογικῆς Ἐταιρίας.

Στὶς ἀρχὰς τοῦ 1950 ἐξερευνηθῆκαν οἱ χῶνοι τοῦ Ἀκρωτηρίου Κρήτης, τὸν Μάρτιον τοῦ ἰδίου ἔτους ἡ σπηλιὰ τοῦ νεκροταφείου Δαύλειας, κοντὰ στὴ Μονὴ Ἱερουσαλήμ, τὸ Πάσχα τοῦ ἰδίου ἔτους τὰ σπήλαια «Ἀραπότρυπα» καὶ τοῦ «Καιροῦ ἢ τρύπα» στὴ Μεσσηνία, πού παρουσιάζει αὐτὸ τὸ τελευταῖον τὸ χαρακτηριστικὸν ἔτι ἀπὸ μέσα του βγαίνει ρεῦμα ἀέρος τόσο δυνατὸ πού, μπορεῖ νὰ σηκώσῃ ὀλόκληρον σακκάκι.

Τὸν Ἰούνιο καὶ Σεπτέμβριο σὲ δυὸ προσπάθειες ἔγινε ἡ ἐξερεύνησις τῆς Καταβόθρας τῶν Σκούρτων, στὰ Δερβενοχώρια, ὅπου διὰ πρώτην φορὰν ἐχρησιμοποίηθη φορητὸν τηλέφωνο καὶ σπηλαιολογικὴ βάρκα.

Τὸ ἴδιο ἔτος ἔγινε ἡ ἐξερεύνησις καὶ χαρτογράφησις τοῦ σπηλαίου «Νύμφη Κουβαρά».

Τὸ ἴδιο ἐπίσης ἔτος ἔλαβε μέρος ὁ Ἰωάννης Πετρόχειλος, ὡς Πάνας, στὴν ἐξερεύνηση τοῦ βαράθρου Ἑφτάστομο Παρνασσοῦ ποῦ ἔγινε ἀπὸ τὸν Ε.Ο.Σ. καὶ βρέθηκε ἐκεῖ γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἑλλάδα παγετῶν.

Τὸ 1950 ἴδρυσε τὴν Σπηλαιολογικὴ Ἑταιρίαν τῆς ὁποίας ὑπῆρξε ὁ πρῶτος καὶ ἐν συνεχείᾳ μέχρι τοῦ θανάτου του Πρόεδρος.

Ὁ ἴδιος στὸ ἄρθρο του «Ἡ τουριστικὴ ἀξία τῶν Ἑλληνικῶν σπηλαίων», ποῦ ἐδημοσιεύθη στὸ δελτίο τοῦ Πανός, γράφει: Ὁ ΠΑΝ πρέπει νὰ εἶναι ὑπερήφανος γιὰ τὸ αὐτὸν στηρίχθηκε ἡ ἴδρυση τῆς Ε.Σ.Ε. καὶ μὲ τὴν πρωτοβουλία του ἀντιπροσωπεύθηκε γιὰ πρώτη φορὰ ἡ Ἑλλάς ἐπισήμως σὲ Διεθνῆ Σπηλαιολογικὴ συγκέντρωση.

Καὶ σὲ ἄλλο του ἄρθρο «ὁ ΠΑΝ καὶ οἱ σπηλαιολογικὲς ἔρευνες», γράφει: «Ὁ ΠΑΝ ἔβαλε τὸ θεμέλιο πάνω στὸ ὁποῖο κτίσθηκε ἡ Ε.Σ.Ε. Μέλη του ἔγιναν ἰδρυτικὰ καὶ δρῶντα μέλη τῆς Ἑταιρίας».

Μετὰ τὴν ἴδρυση τῆς Ε.Σ.Ε. ἡ συνέχεια τῶν ἐξερευνησέων ἀνήκει πλέον σ' αὐτήν.

Περνώντας σύντομα τὴν ἐξιστόρηση τῆς μεγάλης σπηλαιολογικῆς ἐργασίας τοῦ Ἰωάννου Πετροχείλου μέσα στὸν Πάνα θὰ μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ σταματήσω γιὰ λίγο ἐδῶ καὶ νὰ σημειώσω ὅτι ξεφεύγει ἀπὸ τὸν ἀκροατὴ ἡ βαθύτερη ἔννοια καὶ τὸ πλάτος αὐτῆς τῆς ἔρευνας.

Ἐπάρχουν σπηλιὲς μὲ ἀρχαιολογικὴ ἀξία (Δικταῖον Ἄντρον Κρήτης), ἄλλες μὲ ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον (Πανὸς Κωρύκιον) καὶ ἄλλες κατάλληλες γιὰ Τουριστικὴ ἐκμετάλλευση.

Ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν 630 ἑλληνικῶν σπηλαίων τὰ 21 μόνον ἔχουν Τουριστικὸν ἐνδιαφέρον, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξέχουσιν θέσιν κατέχουν τὸ σπήλαιον τοῦ Περάματος καὶ τῆς Βλυχάδας Δυροῦ.

Ἐπάρχουν σπήλαια κατακόρυφα, σπήλαια ὀριζόντια, ὑπόγειοι ποταμοί, μὲ θαυμάσια κομψοτεχνήματα τῆς ὑπογείου φύσεως, ἕναν πλούσιο διάκοσμο ἀπὸ σταλακτίτες, σταλαγμίτες, σταλακτικὲς ροές, πηλολιθικὰ μαργαριτάρια, ὅλα φυσίδια τοῦ ἀτέλειωτου ταξιδιοῦ τοῦ νεροῦ μέσα στὴ γῆ.

Ὁ ἔρευνητὴς γιὰ νὰ φθάσῃ τὸν πλουσιώτατο αὐτὸ διάκοσμο πρέπει νὰ περᾶσῃ πολλὰς φορὰς ξυστὰ ἀπὸ ἄγριους βράχους μυτεροῦς, ἀπὸ στενὰ περάσματα ἔρποντας ἢ κολυμβώντας σὲ λίμνες καὶ ὀρητικὸς χειμάρους ἢ καταρράκτες ποῦ μόνον μὲ πολὺ δυνατὴ ψυχικὴ τόλμη μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπίσῃ κανεὶς.

Οἱ γλίστρες στὴ λάσπη, ἡ ἀπόσπασση λίθων ἀπὸ τὰ σαθρὰ πολλὰς φορὰς τοιχώματα, τὸ σβήσιμο τοῦ φωτός, τὸ ἀνατριχιαστικὸ βούτηγμα στὸ παγωμένο νερό, ἡ διαπεραστικὴ ὑγρασία, ἡ μόνωση μέσ' τὸ σκοτάδι, τὸ ἄγνωστο, ὅλα αὐ-

τὰ ἀπαιτοῦν ἓνα ἰδιαίτερο κουράγιο, ποῦ δὲν ἔλλειπεν ἀπὸ τὸν Ἰωάν. Πετρόχειλο, παρ' ὅλα τὰ 60 του χρόνια.

Μὲ ὅλη τὴν δύναμη τῆς θελήσεώς του, μὲ πίστιν καὶ μὲ ἀτομικὴν πρωτοβουλίαν ἐδημιούργησε ὁ Ἰωάννης Πετρόχειλος, μέσα ἀπὸ τοὺς κρυμμένους θησαυροὺς τῶν Ἑλληνικῶν σπηλαίων τὶς προϋποθέσεις μιᾶς νέας τουριστικῆς πηγῆς.

Πράγματι ἀποτελεῖ μεγάλο κεφάλαιο γιὰ τὴν ἐθνικὴ μας οἰκονομία ἢ Τουριστικὴ ἐκμετάλλευση τῶν Ἑλληνικῶν σπηλαίων ὡς καὶ ἡ διευθέτησις τῶν νερῶν τῶν ὑπογείων ποταμῶν δι' ἄρδευσιν καὶ ἠλεκτρικὴν ἐνέργειαν.

Πρὶν κλείσω τὴν ἐξιστόρησιν τῆς μεγάλῃς σπηλαιολογικῆς δράσεως τοῦ θανόντος μέσα στὸν Πάνα, ὀφείλω ν' ἀναφέρω τὸ πλῆθος τῶν εἰδικῶν ἄρθρων τὰ ὁποῖα ἀπὸ τοῦ 1949 καὶ ἐπὶ μίαν δεκαετίαν ἐδημοσίευε κάθε χρόνο στὸ Δελτίο τοῦ Πανός, μέσα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀντλεῖ κανεὶς τὴν ἰδιομορφίαν τοῦ Ἰωάννου Πετρόχειλου, τὴν θετικότητά, τὴν συνέπειαν, τὴν σοβαρότητα, τὴν πληρότητα τῆς προσωπικότητός του ποῦ ὑπῆρξε μοναδικὴ διὰ τὸν Πάνα καὶ ἴσως δι' ὅλον τὸν φυσιολατρικὸν κόσμον. Μέσα ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἄρθρα βγαίνει καὶ κάτι ἄλλο, τὸ πόσο ὁ ἴδιος ὁ Ἰωάννης Πετρόχειλος ἐθεωροῦσε τὸν ἑαυτό του δεμένο ψυχικὰ μὲ τὸν ΠΑΝΑ.

Ἴδου τί γράφει σ' ἓνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα του ἄρθρα: «Μὲ τὸν ΠΑΝΑ, ποῦ μὲ πολλοὺς παλῆους ὀρειβάτες του ἀνεβήκαμε τὶς πιὸ δύσκολες κορυφές τῶν βουνῶν τῆς Ἑλλάδος, ὅπως καὶ κατεβήκαμε καὶ στὰ πιὸ θαθεῖα μέρη τῶν σπηλιῶν της, εἴμαστε συνδεδεμένοι τόσο στενά, ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ χωρισθῇ ἡ ψυχὴ μας ἀπ' αὐτόν».

Ἀγαπητοὶ ἀκροαταί.

Ὁ Ἰωάννης Πετρόχειλος ἔδωσε πραγματικὰ τὴ ζωὴ του ὀλάκερην στὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς σπηλαιολογικῆς μελέτης.

Μέσα στὸν κάθε ἓνα μας δημιουργεῖται ἓνα αἶσθημα κενοῦ ποῦ ἄφησε ὁ χαμὸς αὐτοῦ.

Ὁ ΠΑΝ, ἔχασε τὸν στυλοβάτη τῆς πρωτοποριακῆς σπηλαιολογικῆς του δράσεως. Θεωρεῖ ὅμως τὸν ἑαυτόν του ὑπερήφανον διότι μέσα ἀπὸ τὰ μέλη του ξεπήδησε ὁ θεμελιωτὴς τοῦ νέου αὐτοῦ ἐπιστημονικοῦ κλάδου τῆς σπηλαιολογίας καὶ συνάμα ὁ δημιουργὸς μιᾶς τεραστίας κληρονομίας προσοδοφόρου στὸν ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν Τουρισμὸν τῆς χώρας μας.

Μέσα στὴν ἱστορίαν τοῦ Πανός, ἓνα μεγάλο μέρος τῆς συμβολῆς του στὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Τουρισμοῦ θὰ κατέχη ἡ ζωὴ καὶ ἡ δράσις μέσα σ' αὐτόν τοῦ Ἰωάν. Πετρόχειλου.

Ὁ κ. Γ. Πίπτης, διὰ τοὺς μαθητὰς του:

Ὁ Ἰωάννης Πετρόχειλος, τοῦ ὁποίου τὴν μνήμην τιμῶμεν ἀπόψε μὲ τὴν συγκέντρωσίν μας, ὑπῆρξε πράγματι ἀξιοθαύμαστος.

Δὲν ἔχομεν πολλὰ παραδείγματα ἀνθρώπων εἰς τὴν ἐποχὴν μας, οἱ ὁποῖοι

παρουσίασαν τόσην δραστηριότητα, ειργάσθησαν με τόσην ὄρεξιν καὶ ἐξεπλήρωσαν πάντοτε τὴν ἀποστολὴν των εἰς τὸ ἀκέραιον, ὅσον ὁ ἀείμνηστος Ἰωάννης Πετρόχειλος.

Ἐκ τῆς νεαρᾶς ἡλικίας μέχρι καὶ τῆς τελευταίας του πνοῆς, πέρυσιν τὸν Φεβρουάριον, δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ ἐργάζεται, δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ κινῆται, δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ ἐρευνᾷ. . .

Ἄνθρωπος μὲ ἀνυπέρβλητον σφρίγος, θετικὸς καὶ ἐνθουσιώδης, ἀλλὰ καὶ ἀρκούντως σώφρων, ἐξεπλήρωνε πάντοτε τὸ καθήκον του εἰς οἵανδήποτε θέσιν καὶ ἂν εὐρέθη νὰ ὑπηρετῇ.

Προσωπικῶς ὑπῆρξα εὐτυχῆς, διότι ἔτυχε νὰ γνωρίσω τὸν ἀείμνηστον Πετρόχειλον ὡς μαθητῆς τοῦ Γυμνασίου Ἄνδρου, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ὑπηρετήσεν οὖτος ὡς καθηγητῆς ἐπὶ 5 ὀλόκληρα ἔτη, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1938 ἕως τὸ 1943.

Ἄξιζει νὰ ἀναφερθῶμεν δι' ὀλίγων εἰς τὴν χρονικὴν αὐτὴν περίοδον τῆς ζωῆς του διὰ νὰ γνωσθοῦν εὐρύτερον τὰ προσόντα τοῦ Πετρόχειλου ὡς διδασκάλου μεγάλης ἀξίας.

Εἰς τὸ Γυμνάσιον τῆς Ἄνδρου ἐδίδασκε τότε τὸ μάθημα τῆς Φυσικῆς.

Καὶ ἡ διδασκαλία του ἦτο τῷ ὄντι μία πραγματικὴ ἀπόλαυσις.

Βράχος ἐργατικότητος καὶ εὐσυνειδησίας, ἀλλὰ καὶ θετικὸς μέχρις ἀφαντάστου βαθμοῦ, κατῴρθωνε νὰ παρουσιάζῃ τὸ μάθημά του ὡς τὸ πλέον ἐλκυστικὸν καὶ νὰ τὸν παρακολουθοῦν μετὰ ἀδιαπτώτου προσοχῆς ἀλλὰ καὶ μεγίστης εὐχαριστήσεως ἅπαντες οἱ μαθηταὶ τοῦ Γυμνασίου.

Ἐφρόντιζε, ὥστε τὸ κάθε τί, πού ἐδίδασκε, νὰ τὸ ἀποδεικνύῃ ἐν τῇ πράξει διὰ πραγματοποιήσεως ἀποδεικτικῶν πειραμάτων, ἐκεῖ ὅπου τοῦτο ἦτο δυνατόν, ἢ δι' ἐπιδείξεως τῶν ὑπὸ ἐκμάθησιν ἀντικειμένων, ἢ ἐν ἀνάγκῃ διὰ πραγματοποίησεως περιτέχνων καὶ λεπτομερεστάτων σχεδίων, τὰ ὁποῖα μὴ φειδόμενος κόπων καὶ χρόνου ἐκάστοτε κατεσκευάζεν, ἔτσι ὥστε ὁ οἰοσδήποτε ἀκροατῆς ἠσθάνετο τέρψιν καὶ χαρὰν νὰ τὸν παρακολουθῇ διδάσκοντα.

Οὐδέποτε ὁ Ἰωάννης Πετρόχειλος ἐδίδαξεν μάθημα καὶ νὰ φαίνεται ὅτι πραγματοποιεῖ «ἀγγαρεῖαν».

Ἀκόμη καὶ ὅταν ἡ Ἄνδρος, ὅπως καὶ ὅλη ἡ Ἑλλάς, εὐρέθη ὑπὸ τὸ πέλημα τῶν κατακτητῶν τοῦ Ἄξονος καὶ ἡ πείνα, ἡ ἐξαθλίωσις καὶ αἱ διώξεις εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, ὁ Ἰωάννης Πετρόχειλος ἐξηκολούθησεν νὰ παραμένῃ ὄρθιος εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ καθήκοντος.

Καὶ ἐνῶ ἕτεροι συνάδελφοί του ὑπὸ τὸ Κράτος τῶν δυσχερῶν ὡς ἄνω συνθηκῶν τῆς Κατοχῆς, ἐγκατέλειπον ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον τὴν νῆσον, καὶ τὸ Γυμνάσιον ἀπεδεκατίζετο, ὁ Πετρόχειλος ἴστατο πάντοτε εἰς τὴν θέσιν του.

Εἰς τὰς δυσκόλους αὐτὰς περιστάσεις ἀνελάμβανεν ἐθελουσίως τὴν διδασκαλίαν καὶ ἄλλων μαθημάτων διδάσκων δεκάδας καὶ δεκάδας ὥρων, διὰ νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ νὰ ἐπικρατήσῃ μεταξὺ τῶν μαθητῶν του τὸ πνευματικὸν σκότος καὶ ἡ ἀμάθεια.

Ἄλλὰ καὶ κάποιον ἄλλο προσὸν διέκρινεν τὸν Πετρόχειλον. Ἦτο δίκαιος μέ-
χρι κεραίας.

Πράγματι· καθ' ὅσον ἐνθυμούμαι, δὲν εὐρέθη ποτὲ μαθητὴς τοῦ Γυμνασίου,
ὅστις νὰ ἐθεώρησεν ἑαυτὸν ἀδικηθέντα ἀπὸ τὸν καθηγητὴν Πετρόχειλον.

Πολλοί, οἱ ὅποιοι ὑπῆρξαμε μαθηταὶ του, θὰ ἀναμιμησκόμεθα πάντοτε μετ'
εὐγνωμοσύνης τῆς μνήμης του, διότι τῷ ὄντι εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Πετροχείλου
εὔρομεν τὸν διδάσκαλον καὶ τὸν ὀδηγητὴν, ὁ ὅποιος πρῶτος μᾶς ἐδίδαξεν τὴν θε-
τικὴν σκέψιν, καὶ μᾶς ἐχάραξεν τοὺς δρόμους, ποὺ ἀρκετοὶ ἐξ ἡμῶν ἠκολουθήσαμεν.

Χάριν τῶν ὅσων ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν, ἡ φυσιγνωμία τοῦ Πετροχείλου ἐπε-
κράτησεν ἀπολύτως εἰς τὸ Γυμνάσιον καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς θητείας του ἐν
αὐτῷ.

Ἄλλ' ἡ 5ετῆς παραμονὴ του εἰς τὴν Ἄνδρον ὡς καθηγητοῦ τοῦ Γυμνασίου,
δὲν ὑπῆρξεν δι' αὐτὸν περίοδος «στατικῆ».

Κάθε ἄλλο μάλιστα.

Διότι κάθε Σαββατοκύριακον καὶ γενικῶς κάθε ἐλευθέραν ὥραν, ποὺ διέθετε,
τὴν ἀφιέρωνεν εἰς τὸν μεγάλον καὶ ἄσβεστον ἔρωτά του, εἰς τὴν λατρείαν του πρὸς
τὴν Φύσιν.

Συνοδεύόμενος πάντοτε ὑπὸ τῆς ἀξίας συζύγου του, μὲ τὴν στολὴν τοῦ ὀρει-
βάτου καὶ τὸ σακκίδιον ἐπ' ὤμου, ἠυλάκωνον τὰς χαρσαδρώσεις, ἀνήρχοντο εἰς τὰς
κορυφάς, κατήρχοντο εἰς τὰ σπήλαια, περιήρχοντο τὰ ἀκρογιάλια, ἀπολαμβάνου-
τες καὶ μελετῶντες συγχρόνως.

Εἶμαι δέβαιος, ὅτι ὁ Ἰωάννης Πετρόχειλος, θὰ ἔζησεν εὐχαρίστους ἡμέρας
περιερχόμενος τὰς πράγματι μαγευτικὰς φυσικὰς ὠραιότητας τῆς νήσου Ἄνδρου.

Καὶ αὐτὸ ἦτο τὸ καλλίτερον δῶρον, τὸ ὁποῖον ἡ γενέτειρά μου εἶχε θέσει εἰς
τὴν διάθεσιν τοῦ ζεύγους Πετροχείλου καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς εἰς τὴν νήσον
παραμονῆς των.

Κατὰ τὸ ὡς ἂν χρονικὸν διάστημα ὁ ἀείμνηστος Πετρόχειλος κινούμενος
πάντοτε ἀθουρύτως καὶ ἀποφεύγων συστηματικῶς τὰς μοταίας ἐπιδιώξεις, ἐμε-
λέτησεν πλήρως τὴν νήσον· ἦτοι τὴν γεωλογίαν καὶ τὴν πετρογραφικὴν σύστασιν
αὐτῆς, τὴν ἀπαντῶσαν χλωρίδα, τὰ ἐνυπάρχοντα σπήλαια, μεταξὺ τῶν ὁποίων
καὶ ἓν καρστικὸν τοιοῦτον μὲ σταλαγμίτας καὶ σταλακτίτας, τὸ ὁποῖον καὶ ἐξη-
ρεύνησεν πλήρως.

Ἄλλὰ πέραν τούτων, εἶχεν ὀλοκληρώσει σειρὰν μελετῶν γύρω ἀπὸ διάφορα
θέματα σημαντικοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ σχετιζόμενα μὲ τὴν εἰδικό-
τητά του.

Ἄτυχῶς ἐπέπρωτο ἡ περισπούδαστος αὕτη ἐπιστημονικὴ ἐργασία του νὰ μὴν
ἴδῃ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος.

Καὶ τοῦτο, διότι περὶ τὸ τέλος τῆς Κατοχῆς, ἡ πόλις τῆς Ἄνδρου ἐβομβαρ-
δίσθη σφοδρῶς ἐπὶ 2ῆμερον ὑπὸ τῶν Γερμανῶν.

Μεταξὺ τῶν πρώτων θυμάτων τοῦ ἀπηνόους αὐτοῦ βομβαρδισμοῦ ὑπῆρξεν καὶ
ἡ κατοικία τοῦ ζεύγους Πετροχείλου γενομένη παρανάλωμα τοῦ πυρός, μὲ ἀπο-

τέλεσμα νὰ καταστραφούν ὀλοσχερῶς ἡ μεγάλη βιβλιοθήκη του, πολῦτιμοι συλλογαί του, ἐπιστημονικὰ ὄργανα καὶ ἅπαντα τὰ ἀνέκδοτα συγγράμματά του.

Ἡ καταστροφή αὕτη ὑπῆρξεν ἕνα θαρύτατον πλήγμα διὰ τὸν Πετρόχειλον. Καὶ ἐν τούτοις τὸ πλήγμα δὲν τὸν ἀπεγοήτευσεν.

Ἐκούραστος καὶ θαρραλέος, ὡς ἦτο, κατέστρωσεν ἀμέσως τὰ σχέδιά του διὰ νέας ἐξορμήσεις, διὰ νέας ἐρεῦνας, διὰ μεγαλυτέραν ἀκόμη δρᾶσιν.

Ὅμως ἦτο φανερόν, ὅτι τὰ πλαίσια μιᾶς σχετικῶς μικρᾶς νήσου ἦσαν πράγματι πολὺ περιορισμένα διὰ νὰ συνεχίσῃ καὶ ἀναπτύξῃ τὸ τεράστιον δυναμικὸν τῆς δραστηριότητός του ἕνας τόσο ἀνήσυχος ἐρευνητής, ὡς ὁ Ἰωάννης Πετρόχειλος.

Καὶ περὶ τὸ τέλος τῆς Κατοχῆς ἀναχωρεῖ ἐκ τῆς νήσου μὲ τὰς εὐχὰς ὅλων διὰ τὸ σπουδαῖον ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐκεῖ ἐπετέλεσεν.

Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του δὲν ἔπαυσε νὰ ἐκτιμᾶται βαθύτατα ὑπὸ τῆς Ἀνδριακῆς Κοινωνίας, αἱ δὲ μετέπειτα ἀλλεπάλληλοι ἐπιτυχίαι του καὶ ἡ ἐπὶ Διεθνούς κλίμακος ἀναγνώρισις τοῦ Ἔργου του ἐχαίρεισθησαν ἐν Ἄνδρῳ μὲ ἀνυπόκριτον ἐνθουσιασμόν.

Εἰς τὰς 11 Φεβρουαρίου τοῦ 1960 ἡ καρδιὰ τοῦ Ἰωάννου Πετροχείλου ἔπαυσε πλέον νὰ κτυπᾷ.

Ἄλλ' ὁ Πετρόχειλος δὲν ἔπαυσε νὰ ζῆ!

Θὰ εὐρίσκεται πάντοτε εἰς τὰ σπήλαια, εἰς τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν, εἰς τὰς χαράδρας, εἰς τὰς πηγὰς, εἰς κάθε γωνίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ὑπαίθρου.

Θὰ ζῆ πάντοτε εἰς τὰς καρδίας ὅλων μας.

Ἰδιαιτέρως δι' ἡμᾶς τοὺς μαθητάς του, ποὺ τόσο τὸν ἐξετιμήσαμεν καὶ τὸν ἐθαυμάσαμεν, προβάλλει ὡς κ α θ ἡ κ ο ν ἡ ἐν τῷ μέτρῳ τῶν δυνάμεων ἐνὸς ἐκάστου συμπάραστασις καὶ βοήθεια τῶν στενῶν συνεργατῶν του, οἱ ὁποῖοι μὲ ἐπικεφαλῆς τὴν ἀνταξίαν σύζυγόν του συνεχίζουν τὸ ὠραῖον Ἔργον του.

Ἡ συμβολὴ αὕτη θὰ εἶναι καὶ ἡ καλλιτέρα ἀπότισις φόρου τιμῆς πρὸς τὴν μνήμην Του.

Τέλος, ὁ στρατηγὸς ἐ.ά. κ. Ν. Κουρκουλάκος ὠμίλησεν ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Συλλόγου «Δυρὸς» ἐξάρας τὴν συμβολὴν τοῦ θανόντος εἰς τὴν ἀξιοποίησιν τῶν σπηλαίων τῆς Μάνης, καὶ προβολὴν τῆς Λακωνίας ὡς λίαν ἀξιολόγου τουριστικῆς περιοχῆς.

Εἰς ἀναγνώρισιν τῶν ὑπηρεσιῶν του τούτων πρὸς τὴν Μάνην καὶ εἰς ἀπότισιν φόρου τιμῆς ὁ Σύλλογος «Δυρὸς» ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ τοποθετήσῃ τὴν προτομὴν τοῦ Ἰ. Πετροχείλου παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ σπηλαίου Βλυχάδας.